

Po moč

Časopis študentk in študentov socialnega dela

- Številka 1
- Letnik IV
- April 2018
- Brezplačnik

Uredniški odbor

Laura RADEŠIČ, Tjaša FRANKO,
Staša FRANK in Renato ŠVARA.

Članice in člani delovne skupine

Teja BAKŠE, Patricija SORŠAK,
Nika SEDMAK, Nastja
KIKEC, Evelin RADULOVIC,
Nejc PULKO, Nina KOVAČ,
Staša FRANK in Renato ŠVARA.

Lektura

Polona PODBERSIČ

Oblikovanje

Tjaša FRANKO in Mihaela FRELIH.

Fotografija iz naslovnice

Staša FRANK

Tisk in naklada

Birografika BORI d.o.o., 150 izvodov

Izid

April 2018

ISSN 2385-9865

Po moč pripravlja Delovna skupina za študentski časopis Fakultete za socialno delo.

Časopis izhaja enkrat letno.

Članki izražajo stališče avtoric, avtorjev in ne nujno tudi stališča uredništva Po moč.

Vse pravice so pridržane, vsak ponatis dela ali celota brez pisnega dovoljenja uredništva ni dovoljena.

Brezplačnik

Številko financira:

Študentski svet Fakultete za socialno delo.

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

ABC

Tabu pedofilije	... 6
Vpliv (študija) socialnega dela na osebne izzive študentk in študentov	... 12
Pogled v naravo in vpogled vase	... 16
Mija Pungeršič: Enoletni EVS v Turčiji	... 21
Nejc Pulko: Naj študent 2017	... 25

Predstavitve organizacij in projektov

Spol.si	... 29
Društvo Premik: Projekt Super starš	... 31
Gostilna Korobač Kamnik – prostor z družbeno-socialnim konceptom	... 33

Profesorica se predstavi

As. dr. Andreja Rafaelič	... 36
--------------------------	--------

Literarni kotiček

Babica, ki je ujela zvezdo	... 41
----------------------------	--------

Napovedujemo

... 46

Živijo, bralke in bralci!

V rokah držite zadnjo številko časopisa Pomoč! ... Na nek način. Ta številka je tako zadnja kot tudi prva. Namreč, letošnja številka je nastajala ob soustvarjanju dvojic – izkušeni, ki se z letošnjim letom poslavlja in predaja ključ navdušeni, ki za vas v prihodnjem letu pripravljajo veliko idej in sprememb. Prav vse se lahko zgodi in ravno to je vznemirljivo.

S tem vabiva vse, ki bi si želele, želeli soustvarjati (hehe) to prihodnost z nama, da se nama naslednje leto pridružite v uredniškemu odboru ali kot piske, pisci prispevkov, oblikovalke ali oblikovalci. Želimo si čim več vaših idej, misli, umetnosti, komentarjev in raziskovanj. Če pa bolj uživate zgolj v branju, pa tudi v redu in upam, da boste uživale, uživali še naprej.

V prihodnje vaša,

Staša Frank in Renato Švara.

■ Piše: Patricija SORŠAK, mag. biopsih.

Tabu pedofilije

Pedofilija predstavlja pojem, o katerem govorimo le s težkim srcem. Dejstvo je, da se ta v večini primerov povezuje s spolnim nasiljem nad otroki. Strokovnjaki s pomočjo raziskav pojasnjujejo, da temu ni tako, in ob govoru o pedofiliji v okviru diagnostičnih priročnikov uporabljajo besedno zvezo motnja pedofilije. V prispevku vam je na voljo pojasnilo, čemu je to tako in kakšne posledice ima taka uporaba pojmov na osebe s pedofilijo ter posredno tudi na otroke.

»Stara sem bila 9 let. Eno leto pred dogodkom, ki ga bom opisala, sem pričela trenirati gimnastiko in akrobatiko. Treniranje v tej skupini mi je omogočalo potovanja po Evropi, česar mi starši zaradi pomanjkanja časa niso mogli ponuditi. Znotraj skupine sem se počutila varno. Vsi izleti so bili do potankosti organizirani. Tisto poletje je skupina organizirala tudi kampiranje nekje na Štajerskem. Že od malega sem veliko časa preživela tudi izven obalno-kraške regije in bila zato poučena o gozdovih ter raznih insektih, ki lahko napadejo človeško telo, vključno s klopi. Vedela sem, kako poteka pregledovanje telesa z namenom odkritja klopo. Ostale primorske deklice tega očitno niso vedele. Zatorej nam je naš dobri trener pokazal primer pregledovanja. Vseh 20 deklic v starosti od 6 pa do 12 let je stalo pred šotorom. V šotoru je bil trener. Izbral si je prostovoljko, ki bo skupaj z njim pokazala proceduro. Trener je povedal, da si roke in noge s frontalnega dela lahko ogledamo same, a da za pregled delov, katerih same ne vidimo, potrebuje mo nekoga, ki nam bo pomagal, na primer

deklico, ki prenočuje v istem šotoru. Prostovoljko je začel slačiti in demonstriral pregledovanje hrbta, ušes, zadnjega dela stegen. Nato je sledilo slačenje spodnjih hlačk in demonstriranje pregledovanja genitalnega in analnega predela. Ob tem mi je zastala sapa. Jasno sem povedala, da mene nihče ne bo pregledoval po teh predelih in da to lahko storim sama. Ostale deklice so me začudeno gledale. Odšla sem s prizorišča, edina. Čez en teden sem prišla domov. Treningi so bili ves teden naporni. Nikoli več nisem želela iti na kampiranje. Potovanja pa so mi ostala pri srcu. V Parizu namreč ni klopo. Na naslednjih nastopih, izletih in potovanjih je isti trener nadaljeval z otipavanjem deklic. Gabilo se mi je. Vedela sem, da to ni prav. Želela sem komu povedati o tem, a vedela sem, da mi bo potem prepovedano obiskovati treninge in potovati. Poleg tega nisem verjela v to, da bi mi sploh kdo verjel. Ostala sem tiho. Za vedno. S koncem osnovne šole sem prekinila treninge. V roku enega leta sem slišala poročila. Omenjeni trener aretiran zaradi spolne

zlorabe deklic. Končno je nekdo povedal. V tistem trenutku so vse punce začele govoriti o istih izkušnjah. Kako to, da smo pred tem o dogodkih vse molčale? Bi nam bilo lažje spregovoriti v prostoru, kjer bi bila ta tema sprejeta brez predsodkov? Bi se v takem prostoru informacije že nekaj let prej razširile?»

Zgoraj opisan primer je nekako običajen dogodek, ko vsi vejo, kaj se dogaja, a nihče ne prepreči teh dogajanj. Ena od možnih razlag za ta pojav je Bystander effect. Jaz osebno kot pripovedovalka zgodbe pa vem, posledica česa je bila moja tišina. Prvih nekaj let sploh nisem vedela, da se to ne bi smelo dogajati. Tudi če so mi čustva govorila, da to, kar se dogaja, NI V REDU, se kognitivno tega nisem zavedala. Nisem razumela, zakaj to pravzaprav ni v redu. Nisem mogla priklicati enega samega pogovora s starši ali učitelji o tem, kateri dotiki so v redu in kateri niso. Ali pa napotkov, kaj storiti, če sem priča ali pa celo žrtev takih dejanj. Poleg tega sem vedela, da je več ali manj vse, kar je povezano s spolnimi organi, najbrž povezano s spolnostjo. Posledično sem vedela, da se o spolnosti NE govori, da je to tabu tema in da je bolje, če ostanem tiho.

Celotno dogajanje sem nato do časa študija potlačila in nanj tako rekoč pozabila. Do trenutka, ko sem v predavalnici iz ust ene od psihoterapevtk, ki so poučevale na moji fakulteti, slišala besede: »Niti približno me ne zanima, kaj je vzrok, da je nekdo pedofil oziroma da bi nekdo spolno zlorabil otroke. Te

osebe si zaslužijo zapor in smrt.« Že njena uporaba besede oziroma je zelo napačna. A v tistem trenutku se tudi jaz sama tega nisem zavedala. Vedela sem zgolj, da se pedofilija nahaja v *Diagnostičnem in statističnem priročniku* duševnih motenj in da smo tekom študija predelali skoraj vse (kot jih avtorji diagnostičnega priročnika, kjer je tipična uporaba arhaičnega jezika, poimenujejo) *motnje*, ki se tam nahajajo. In nisem razumela, čemu tako močno *nezanimanje* s strani strokovne delavke za to specifično *motnjo*.

Torej, kaj je to pedofilija?

Pedofilija predstavlja relativno redko (Seto, 2008) motnjo spolne preference (IVZ, 2008). Gre torej za obstojno spolno zanimanje za predpubertetne otroke, ki se izraža skozi posameznikove fantazije, potrebe, misli, vznburjenje ali vedenje. Pri tem se poudarja predvsem nespremenljivost pedofilske usmerjenosti in pa njeno stalnost; gre torej predvsem za to, da je spolna usmerjenost nekaj neozdravljivega, saj se je ne zdravi (Seto, 2009). Spolna preferenca ali pa celo motnja še ne pomeni, da bo nekdo tudi ravnal v skladu s temi nagnjenji. Diagnoza pedofilije sicer sestoji tudi iz spolnega nasilja nad otroki, ne predstavlja pa to edinega ali zadostnega pogoja za diagnozo pedofilije. Natančneje, to pomeni, da ni vsaka oseba s pedofilijo tudi storilec spolnega nasilja nad otroki in da nima vsak, ki je imel spolni stik

z otroki, tudi pedofilije. Raziskovalci (Riegel, 2004; Seto idr., 2006) ugotavljajo, da med 57 % in 78,6 % samodefiniranih oseb s pedofilijo še nikoli ni imelo spolnega stika z otroki. Poleg tega predstavljajo osebe s pedofilijo kvečjemu polovični delež storilcev spolnega nasilja nad otroki (Seto, 2008).

Razlog, da tema pedofilije ni ravno na dnevnem sporedu, je že njena redkost v primerjavi z ostalimi motnjami. Natančen delež populacije seveda še ni znan, a pogostost pedofilije se med moškimi ocenjuje na okoli 3 % do 10 % (Ahlers idr., 2011; Briere in Runtz, 1989; Fromuth idr., 1991; Templeman in Stinnet, 1991) in med ženskami na manj kot 1 % (Cantor in McPhail, 2016). Glede na dan odstotkovni delež moške populacije bi to za Republiko Slovenijo pomenilo od približno 28.000 do 95.000 moških (SURs, 2017), kar glede na nizek odstotkovni delež še vedno predstavlja ogromno število ljudi.

In sedaj?

Ko smo na točki, da se zavedamo velikosti številke in obsežnosti »problema«, kaj narediti? Ali se da nasilje nad otroki preprečiti? Se lahko nagnjenje kot tako prepreči?

Najprej: neprestano se moramo zavedati, da pedofilija NI ISTO kot nasilje nad otroki.

Kot sem že napisala: Pedofilija je spolna usmerjenost, ki je ni moč zdraviti. Večina oseb s pedofilijo in med njimi tudi pisatelj Max Weber* (2015) opi-

suje odkritje svoje nagnjenosti v obdobju pubertete. Takrat je opazil, da ga ne zanimajo deklice njegove starosti, temveč da je ostal tako rekoč fiksiran v starosti 5- do 9-letnih deklic. Te so mu bile vseč pred puberteto, a takrat ni bilo s tem nič narobe, saj so bile to njegove vrstnice. A z leti, ko so njegove vrstnike začela zanimati dekleta, ki so že vstopila v puberteto, in je le on ostal pri zanimanju za predpubertetne deklice, je opazil neko drugačnost med njim in drugimi fanti. Z leti se to ni spremenilo. Okoli sedemnajstega leta se je zavedal, da njegovo zanimanje ni *v redu* ter da svojih fantazij *ne sme* izpolniti. Zato se je pričel izogibati deklic, starih med 5 in 11 let, saj jim ni hotel ničesar storiti. Postopoma se je pričel izolirati iz družbe. V njegovem primeru na srečo ni prišlo dlje od tega, saj je pravočasno poiskal strokovno pomoč in to tudi dobil. V njegovem primeru je bilo možno *preprečiti spolno nasilje nad otroki*. In to je tudi vse, kar lahko storimo. Preprečimo, da bi nekdo iz polja nestorilcev prešel v polje storilcev. Pomembno se je torej usmeriti na pomoč oziroma ukrepe pri populaciji oseb s spolnim zanimanjem za otroke, ki pa še niso storili spolnega nasilja nad otroki, z namenom zmanjšanja možnosti, da bi tudi oni pričeli s spolno zlorabo otrok.

Večina oseb s pedofilijo žal nima takih izkušenj kot Max Weber. Vse se prične z željo po razkritju svoje usmerjenosti svojim najbližjim. Osebe s pedofilijo se namreč zavedajo, da njihova usmerjenost med svojci, delodajalci, prijatelji in družbo najverjetneje ne bo spre-

jeta, saj se sami zavedajo vsesplošne povezave pojma pedofilija s pojmom spolnega nasilja nad otroki. Dobro se zavedajo, da jih zaradi razkritja lastnih spolnih interesov lahko doletijo posledice (Jahnke idr., 2014), ki vključujejo izgubo delovnega mesta, prijateljev in družine, zato je razumljivo, da skušajo te osebe svoja nagnjenja kar se le da dobro skriti (Jahnke idr., 2015).

Razkritje svojih nagnjenj izbranim svojcem pa lahko predstavlja zelo pomembno strategijo preprečevanja tveganja za spolno nasilje nad otroki, saj se z razkritjem poveča socialni nadzor (Berliner Institut für Sexualwissenschaft und Sexualmedizin, 2013). Zaradi skrivanja svojih nagnjenj osebe s pedofilijo ne morejo uživati potencialnih prednosti, ki jih lahko prinese razkritje, in sicer občutka olajšanja in sprejetja, večjega zadovoljstva ter občutka sreče (Corrigan idr., 2009). Ravno omenjene lastnosti pa lahko v kontekstu preprečevanja spolnega nasilja nad otroki s strani oseb s pedofilijo predstavljajo varovalne dejavnike (Mann, Hanson in Thornton, 2010; Whitaker idr., 2008). Mnoge študije kažejo na korelacijo med nerazkritjem svoje spolne usmerjenosti in negativno samopodobo (Pachankis in Goldfried, 2006), strahom (Pennebaker, Colder in Sharp, 1990; Ritz in Dahme, 1996) in depresijo (Kelly in Achter, 1995). Nerazkritje torej ne predstavlja zgolj odsotnosti razkritja, temveč gre za aktiven proces, ki zahteva veliko energijskih virov in je povezan s stresom (Pachankis, 2007).

Primer dobre prakse

V Nemčiji so leta 2005 pričeli s preventivnim projektom Dunkelfeld (sl. temno polje), ki so ga sprožili s pomočjo medijske kampanje Kein Täter werden, ki je potencialnim uporabnikom omogočila informiranost o pomoči, ki jim je na razpolago. Ime projekta izvira iz koncepta temnega polja, ki se nanaša na osebe s pedofilijo, ki zaradi različnih vzrokov sodnemu oz. kazenskemu sistemu niso znane (polovica od njih še nikoli ni storila kaznivega dejanja, zato sploh ni potrebe po tem, da bi bili sistemu znani, drugi pa so svoja dejanja prikrili oziroma o teh dejanjih nihče ni spregovoril).

Kampanja, s katero so pričeli, je vsebovala sporočila, povezana z empatijo do udeležencev, nediskriminatornim odnosom do njihovih spolnih preferenc, anonimnostjo in zaupnostjo podatkov, ki jih udeleženci podelijo znotraj terapije in med samim postopkom, ter z zmanjšanjem občutkov krivde in sramu. Izbrali so naslednji slogan: »Niste krivi za svoje spolno poželenje, ste pa odgovorni za svoje spolno vedenje. Obstaja pomoč! Ne postanite storilec!« (Beier, 2014, str. 196).

Plakate kampanje so izobesili po mestih in naredili televizijski spot, ki so ga objavili različni nemški televizijski programi in kinematografi. Leta 2009 so kampanjo razširili v smer dosega uporabnikov otroške pornografije. Sporočilo kampanje se je glasilo: »Otroška pornografija je spolna zloraba. Nisi kriv, če te otroš-

ka pornografija spolno vzburja, si pa odgovoren za svoje vedenje. Tvoja odločitev je, ali klikneš ali ne. Pomoč je na voljo! Ne postani storilec, niti na spletu ne!» (prav tam).

Od leta 2012 je v iskalniku Google dodana možnost, da je ob vnosu ključnih besed, povezanih s spolno zlorabo otrok, posamezniku omogočen neposreden dostop do svetovalcev projekta Dunkelfeld, ki nudijo pomoč osebam s pedofilijo. Osebe lahko svetovalce anonimno pokličejo. V prvem telefonskem pogovoru udeležence vprašajo po sociodemografskih podatkih, zaposlenosti, družinskem statusu, številu otrok, prejšnjih izkušnjah s svetovalci ter drugimi strokovnjaki in o spolnem interesu. Prejmejo tudi osebno številko (PIN), ki udeležencem omogoča identifikacijo brez razkritja imena.

Preventivni postopki projekta so sestavljeni tako iz primarne preventive, ki potencialnim storilcem preprečuje prehod v polje storilcev, kot iz sekundarne preventive, ki preprečuje recidiv storilcev (Beier, 2014). Tarča terapije so motivacija za spremembe; samoučinkovitost; samonadzor (vključno s spolnimi fantazijami in zanimanji); primerne strategije spopadanja, ki torej niso seksualizirane; čustveno in spolno samouravnavanje; socialno delovanje; navezanost; spolnost; odnosi, ki podpirajo spolno nasilje; razvoj empatije do otrok, ki so vključeni v spolno zlorabo in pornografijo; preventiva povratka h kriminalnim dejanjem (Beier, 2014).

Stigma ...

Kot sem že omenila, lahko osebe s pedofilijo, ki svoje interese razkrijejo, doletijo negativne posledice. Nekdo, ki je na tak način izoliran iz družbe, je žrtev stigmatizacije. Večina ljudi (76 %) namreč meni, da osebe s pedofilijo spolno občujejo z otroki (McCartan, 2004, v Jahnke in Hoyer, 2013). Osebe s pedofilijo na tak način doživljajo stigmo na podlagi stanja, ki si ga niso izbrale in ki ga ne morejo spremeniti (Seto, 2012).

Bizarno dejstvo, ki zadeva stigmatizacijo oseb s pedofilijo, je, da lahko diskriminacija teh oseb vodi v njihovo socialno izolacijo, posledično pa pride do zmanjšanja socialnega nadzora pedofilskih spolnih nagnjenj in zmanjšanja možnosti preventivnih ukrepov (Jahnke, Imhoff in Hoyer, 2014). Kot sem sama ugotovila v svoji raziskavi prejšnje leto, si 10,7 % slovenske splošne populacije želi, da bi bile osebe s pedofilijo mrtve, četudi še nikoli niso storile kaznivega dejanja (Soršak, 2017).

Zame osebno znova šokantno spoznanje je bilo, da s tem, ko stigmatiziramo in diskriminiramo osebe s pedofilijo zaradi empatije do otrok, ki naj bi bili po našem mnenju nedvomno njihove žrtve, pravzaprav lahko povečamo možnost, da se to zgodi. Če se vrnem k zgoraj opisanemu primeru trenerja ... Zavedam se, da tako v tem primeru kot v mnogih drugih preventiva ni mogoča, bi bili pa zgodnejši ukrepi, ki bi preprečili nadaljevanje spolne zlorabe, zagotovo boljša izbira

kot pa molk. Do molka med udeleženkami pa je privedel molk staršev in družbe. S tem ciljamo na molk, ki je posledica stigme, zaradi katere mislimo, da je bolje, če o neki stvari preprosto ne govorimo.

Pogovor o spolnosti in nasilju, sploh pa o spolnem nasilju, je lahko težak. Ampak, ali ni naša zadrega ob tem veliko manj pomembna kot preprečevanje spolnega nasilja in ustvarjanje okolja, v katerem bodo otroci z izkušnjo zlorabe lahko spregovorili in tako pridobili nujno potrebno podporo pri soočanju s travmatičnimi izkušnjami?

Sam začetek rešitve bi se torej lahko nahajal v pogovoru o tej tematiki tako z odraslimi kot otroki. Posledica tega bi bila detabuizacija tematike in postopno ustvarjanje varnega okolja brez predsodkov, kjer lahko vsak spregovori o temah, povezanih s spolnostjo in nasiljem.

*** Opombe:** *Max Weber je psevdonim nemškega pisatelja knjige Für ein Kinderlachen, v kateri opisuje svojo zgodbo od otroštva do danes. Pisatelj knjige opisuje, kakšno srečo je imel, da je pravočasno odkril projekt Dunkelfeld, kjer je prejel primerno pomoč za spopad s svojo usmerjenostjo, ki jo je spremljala tesnoba in redno sanjarjenje o spolnem stiku z otroki. V knjigi je poleg tega opisana tudi celotna terapija in tehnike za pomoč pri soočanju z ovirami, ki vsakodnevno spremljajo osebe s pedofilijo.*

Viri:

Ahlers, C. J., Schaefer, G. A., Mundt, I. A., Roll, S., Englert, H., Willich, S. N. in Beier, K. M. (2011). How unusual are the contents of paraphilias? Paraphilia-associated sexual arousal patterns in a community-based sample of men. *The Journal of Sexual Medicine*, 8, 1362-1370.
Beier, K. M. (2014). The German Dunkelfeld Project: Proactive Strategies to Prevent Child Sexual Abuse and the Use of Child Abusive Images. V E. Marks (ur.), *International Perspectives of Crime Prevention* 7:

Contributions from the 8th Annual International Forum 2014 (str. 195-199). Nemčija: Forum Verlag Godesberg GmbH.
Berliner Institut für Sexualwissenschaft und Sexualmedizin (2013). BEDIT – The Berlin Dissexuality Therapy Program. Weimar: Gutenberg.
Briere, J. in Runtz, M. (1989). University males' sexual interest in children: predicting potential indices of "pedophilia" in a nonforensic sample. *Child Abuse and Neglect*, 13, 65-75.
Cantor, J. M. in McPhail, I. V. (2016). Non-Offending Pedophiles. *Current Sexual Health Reports*, 3, 1-8.
Corrigan, P. W., Larson, J. E., Hautamaki, J., Matthews, A., Kuwabara, S., Rafacz, J., Walton, J., Wassel, A. in O'Shaughnessy, J. (2009). What Lessons Do Coming Out as Gay Men or Lesbians Have for People Stigmatized by Mental Illness? *Community of Mental Health Journal*, 45, 366-223.
Fromuth, M. E., Burkhart, B.R. in Jones, C.W. (1991). Hidden child molestation: an investigation of adolescent perpetrators in a nonclinical sample. *Journal of Interpersonal Violence*, 6, 376-84.
Jahnke, S. in Hoyer, J. (2013). Stigmatisation of People with Pedophilia: A Blind Spot in Stigma Research. *International Journal of Sexual Health*, 25(3), 169-184.
Jahnke, S., Imhoff, R. in Hoyer, J. (2014). Stigmatisation of People with Pedophilia: Two Comparative Surveys. *Archives of Sexual Behavior*, 44, 21-34.
Jahnke, S., Schmidt, A. F., Geradt, M. in Hoyer, J. (2015). Stigma-Related Stress and its Correlates among Men with Pedophilic Sexual Interests. *Archives of Sexual Behavior*, 44, 2173-2187.
Kelly, A. E. in Achter, J. A. (1995). Self-concealment and Attitudes toward Counseling in University Students. *Journal of Counseling Psychology*, 42, 40-46.
Mann, R.E., Hanson, R. K. in Thornton, D. (2010). Assessing Risk for Sexual Recidivism: Some Proposals on the Nature of Psychologically Meaningful Risk Factors. *Sexual Abuse: a Journal of Research and Treatment*, 22(2), 191-217.
Pachankis, J. E. (2007). The psychological implications of concealing a stigma: A cognitive-affective-behavioral model. *Psychological Bulletin*, 133(2), 328-345.
Pachankis, J. E. in Goldfried, M. R. (2006). Social Anxiety in Young Gay Men. *Journal of Anxiety Disorders*, 2, 996-1015.
Pennebaker, J. W., Colder, M. in Sharp, L. K. (1990). Accelerating the Coping Process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58, 528-537.
Riegel, D. L. (2004). Effects on boy-attracted pedosexual males of viewing boy erotica [letter to the editor]. *Archives of Sexual Behavior*, 33, 321-23.
Ritz, T. in Dahme, B. (1996). Repression, Self-Concealment and Rationality/Emotional Defensiveness: The Correspondence between Three Questionnaire Measures of Defensive Coping. *Personality and Individual Differences*, 20, 95-102.
Seto, M. C. (2008). Pedophilia and sexual offending against children: Theory, assessment, and intervention. Washington, DC: American Psychological Association.
Seto, M. C. (2009). Pedophilia. *Annual Review of Clinical Psychology*, 5, 391-407.
Seto, M. C. (2012). Is pedophilia a sexual orientation? *Archives of Sexual Behavior*, 41, 231-236.
Seto, M.C., Cantor, J. M. in Blanchard, R. (2006). Child pornography offenses are a valid diagnostic indicator of pedophilia. *Journal of Abnormal Psychology*, 115, 610-15.
Soršak, P. (2017). Stigmatizacija oseb s pedofilijo v Sloveniji. Magistrsko delo. Univerza na Primorskem: Koper.
Templeman, T. L. in Stinnett, R.D. (1991). Patterns of sexual arousal and history in a "normal" sample of young men. *Archives of Sexual Behavior*, 20, 137-50.
Weber, M. (2015). Für ein Kinderlachen. Lulu.
Whitaker, D.J., Le, B., Hanson, R.K., Baker, C.K., McMahon, P.M., Ryan, G., Klein, A. in Donovan Rice, D. (2008). Risk factors for the perpetration of child sexual abuse: A review and meta-analysis. *Child Abuse and Neglect* 32, 529-548.

■ Piše: Teja BAKŠE, dipl. soc. del. (UN)

Vpliv (študija) socialnega dela na osebne izzive študentk in študentov

Socialno delo v meni zbuja občutke radosti, ljubezni, veselja, radovednosti, nemalokrat pa se znajdem tudi v stresnih situacijah, v katerih čutim žalost, frustracijo in nemoč. Študij socialnega dela in socialno delo z ljudmi v procesih podpore in pomoči od mene zahteva odgovorno delo. Čutim odgovornost do zagotavljanja varnega prostora ljudem, s katerimi stopam v stik. Da to lahko ponudim, moram najprej sprejeti odgovornost do sebe. To zame pomeni, da se moj osebni in strokovni razvoj kontinuirano razvijata, da prepoznavam svoje omejitve in potrebe, zmorem nanje odgovoriti in poskrbeti zase. V socialnem delu se pogosto srečujemo z izgorelostjo in s poudarjanjem skrbi zase, a se zdi, da se ne zmoremo zares ustaviti in raziskati, kaj točno to pomeni in kako to storiti.

Pri študiju socialnega dela je zame največji izziv ravnanje z lastnim doživljanjem, saj že od otroštva živim z anksioznostjo, zaradi katere je moje doživljanje obarvano nekoliko drugače. Z gotovostjo lahko rečem, da je moje življenje zaradi tega razgibano, naporno pa tudi zanimivo. Študij socialnega dela na različne načine omogoča nove izkušnje učenja, kako ravnati s svojimi občutki in čustvi. Izhajala bom iz izkušnje z anksioznostjo, ki je vedno bolj v porastu, a vsebinsko velja posplošiti na mnoge druge osebne okoliščine, ki predstavljajo izzive. S tem besedilom želim spodbuditi štu-

dentke in študente, da poskrbite zase na svoj način, in profesorice in profesorje, asistentke in asistente, da nam to omogočite. Socialno delo se dogaja med ljudmi in za ljudi. Srečajmo se tam, kjer smo, in se skupaj dogovorimo, kam želimo priti in na kakšen način lahko tja odidemo skupaj. Ker študij zahteva aktivno sodelovanje, udeležbo, različne oblike izpostavljanja in delo na sebi, je določena stopnja stresa pričakovana. Trema, vznemirjenje, strah in negotovost so nekateri izmed občutkov, s katerimi se prav gotovo vsi srečujemo, ko javno nastopamo, vodimo pogovor v vlogi

socialne delavke v predavalnici ali na praksi, ko opravljamo izpit ali preprosto sedimo v predavalnici. Težave nastanejo, ko se na ta stres obesijo še anksioznost in panični napad, ko ti občutki postanejo konstantni in preplavljajoči ali pa se začnejo pojavljati v situacijah, ki same po sebi niso stresne. Občutki lahko pridejo nenadno, zato je običajno prisoten konstanten strah pred naslednjim paničnim napadom. Strah pred strahom, obremenjevanje s hipotetičnimi situacijami v prihodnosti, strah na zalogo. Nikoli ne vem, kdaj me bo zadelo, zato se v situacije, iz katerih se ne morem umakniti ali v njih ne zmorem zdržati stiske, niti ne spravljam. Ker ni oprijemljivega in konkretnega razloga za te občutke, jih je težko nekam umestiti, čutiti, si jih razložiti in z njimi ravnati v situaciji, v katero ne spadajo. Ko preplavi panika, razum odpove. Ne morem razmišljati o ničemer drugem in vse svoje moči porabim, da se prizemljim nazaj v prostor in čas, tukaj in zdaj, v katerem strah in panični napad običajno nima realne podlage. V takšnem stanju, ko intenzivni občutki preplavljajo telo in misli, je nemogoče poslušati predavanje, spremljati dogajanje, se odzivati, pogovarjati ali funkcionirati. Pridejo dnevi, ko preprosto ne zmorem ničesar, in to zavedanje že vnaprej bremeni. Strah me je, da jutraj ne bom mogla vstati iz postelje, oditi na predavanje, na prakso, na izpit, na delo ali v trgovino po hrano. Fiksni termini prinašajo še več tesnobe, ker ne vem, kako bom čez dva dni, jutri, danes ali čez petnajst minut. Ker se pogosto zgodi, da

moram srečanja in obveznosti zaradi hude anksioznosti odpovedati, se zanje raje sploh ne dogovarjam. To je v zadnjih letih močno omejilo moje socialne stike in zmožnost opravljanja vsakodnevnih opravil. Strah pred paničnim napadom me hromi in moj svet je vedno manjši.

S takšnim doživljanjem je možno kvalitetno živeti in se prilagoditi, če je na voljo dovolj podpore. Nasprotno, ob neugodnih odzivih ljudi, stiska raste. Težko je, če si ljudje po svoje interpretirajo doživljanje in vedenje nekoga drugega in se na podlagi lastnih interpretacij odzivajo. Težko pa je tudi interpretirati nekaj, česar ne poznamo. Odgovornost je na obeh straneh, zato želim s tem besedilom prispevati k razumevanju problematike in spodbuditi razmišljanje in govor o takšnih in drugačnih osebnih okoliščinah, s katerimi se srečujemo študentke in študentje. Vsi si želimo razumevanja in sprejetosti, kaj hitro pa pozabimo, da to ni nekaj danega. Težave v duševnem zdravju so pogosto nevidne. Nevidne zato, ker se velikokrat ne kažejo navzven, pa tudi zato, ker jih zaradi stigme še vedno skrivamo in se nanje ne znamo odzvati. Molčečnost v stiski je tako praktično obsojena na še več stiske. Veliko lahko naredimo sami zase tako, da spregovorimo in sebi in drugim damo priložnost, da se slišimo, razumemo, odzovemo in skupaj razvijamo pomene in spodbudne okoliščine za premagovanje stiske. Žal ne moremo pričakovati, da bodo vedno in vsi pripravljeni na takšen dialog, a

se mi zdi pomembno, da si že v osnovi ne vzamemo te možnosti in ostanemo sami. Če (si) ne damo priložnosti, se tudi drugi ne morejo ustrezno odzvati in nas podpreti. Ljudje sami zase najbolj vemo, kaj potrebujemo, kaj za nas deluje, kaj nam pomaga in v kakšnih okoliščinah zmoremo dosegati želene cilje. Osebne stiske so izjemno osebna stvar, zato je o njih težko spregovoriti. Prej sem omenila, da je odgovornost na obeh straneh, in to poudarjam še enkrat. Želim si, da bi se ljudje čim večkrat odzivali ljubeče in odprto, da bi bilo lažje spregovoriti in da bi iz dialoga vsi odšli bolj bogati v svojem razumevanju, naboru pomenov in čutenju.

Morda je strah iracionalen, a je še kako resničen. Vedno me razbremeni, ko mi nekdo verjame. Ljudje s podobnimi izkušnjami lahko razumejo, drugi si lahko predstavljajo, a kar dokončno odvali kamen s srca, je trenutek, ko nekdo verjame v resničnost mojega doživljanja in se nanj odzove z odprtostjo, radovednostjo in empatijo. Ljudje se začnemo pobirati v situacijah, ko se čutimo slišane. Ko nekoga zanima, kaj se ti dogaja, kaj potrebuješ in se ti v tem pridruži, se odpira prostor za nove možnosti, priložnosti in izkušnje.

Zame so bile konkretne izkušnje soočanja ključne pri tem, da sem zmogla tvegati in vstopiti v situacije, v katerih sem se v varnem kontekstu učila ravnanja z lastnimi občutki. Vedno me je bilo strah, da bom doživela panični napad ravno med predstavitvijo naloge, vodenjem delavnice ali

vodenjem pogovora (in zaradi tega hipotetično ne bom mogla nadaljevati ali zapustiti predavalnice). Zato sem, namesto da bi se zaradi stiske situaciji izognila, o tem spregovorila z izvajalko predmeta, pogosto pa tudi v celotni skupini s sošolkami in sošolci. Že izkušnja tega, da sem o tem lahko spregovorila, je bila razbremenjujoča. S tem sem zagotovila sebi in drugim razumevanje morebitne prekinitve ali nenadnega odhoda iz učilnice, kar bi sicer lahko vsak interpretiral po svoje ali celo vzel osebno (razumevanje in razlikovanje med tem, da se ne odmikam iz zaprtega prostora zaradi ljudi, s katerimi sem v interakciji; ne predavanja ne pridem, ker zaradi hude anksioznosti ne zmorem, ne zato, ker se mi ne bi dalo ali študija ne bi jemala resno). Na tak način sprejemam odgovornost do sebe in do drugih. Ker sem s strani skupine dobila občutek in podporo, da lahko iz situacije vsak trenutek izstopim, se umaknem in poskrbim zase, če bi doživela panični napad, sem se nehala bati hipotetičnih katastrofalnih situacij (da ne bom smela ven, da bom padla v nezavest in številne druge). Takšna strategija je bila zame varovalka, da sem še vedno lahko prišla do istega cilja (predstavitve naloge, izkušnje vodenja pogovora ali delavnice, uspešno opravljenega izpita), a po drugi poti (s postavljeno varovalko). Vedno mi je zanimivo, da se ob prisotnosti te varovalke zelo redko zgodi, da bi doživela paničen napad v tako hudi obliki, da bi se morala ustaviti ali celo zapustiti prostor. Varen prostor (z razumevanjem in pod-

poro) mi je omogočil izkušnjo, v kateri sem se lahko učila ravnati s svojimi občutki pred in med dano situacijo in jo hkrati kakovostno izkusiti (uspešno izpeljati predstavitev ali delavnico na način, da sem bila prisotna v dogajanju, namesto da bi se ukvarjala s tem, ali bom zmogla zdržati do konca in, če ne, kako se lahko umaknem, da ne bo izpadlo čudno in nevljudno).

Zaupanje profesorice, da lahko med izpitom stopim za 10 minut ven, sporočilo sošolke, da je povsem ok, če se umaknem, in drugi razumevajoči odzivi ustvarjajo spodbudne okoliščine, skozi katere rastem čez osebne izzive, dosegam zastavljene cilje in hkrati poskrbim zase. Dragocenost teh izkušenj je še v tem, da sem se prek takšnih interakcij in odnosov učila, kaj pomeni socialno delo v praksi, onkraj predavalnice, osebno med ljudmi in ga začela živeti.

V trenutku, ko sem spregovorila, nisem bila več sama. Najprej zato, ker so se ljudje odzvali in me podprli v borbi zase. Potem pa se je zgodilo še nekaj izjemnega. Tudi druge študentke in študentje so spregovorili o svojih stiskah in osebnih izzivih. Zdaj se lahko borimo skupaj. Občutek, da te nekdo vidi, sliši in čuti, je čaroben. Kadar se ponovno znajdem v stiski, se težko oprem na misli o vseh teh izjemnih izkušnjah, ker so misli preveč kaotične, a občutek (za)upanja ostaja z menoj.

S svojimi občutki se še vedno učim ravnati preko prepoznavanja in sprejemanja lastnih omejitev, za katere pa si želim, da me ne bi ustavile. Če ne morem početi vsega, vsekakor ne

pomeni, da ne morem početi ničesar. Če ne morem početi nečesa na en način, lahko poiščem drug ali tretji ali četrti način. Srečujem se s številnimi ovirami, a hkrati razpolagam z mnogimi viri. Anksioznost včasih občutim kot utapljanje, saj se kljub vsem naporom ne uspem upreti in prebiti skozi občutja, ki me na neki točki povsem preplavijo. Če teh občutkov ne morem odstraniti, se učim z njimi živeti. Ker so vsa občutja del mene, se ne želim več boriti proti sebi in se raje borim zase. Nove izkušnje, ki prinašajo dobre izide, mi dajejo upanje, da se ne bom utopila, saj je vedno na voljo še nekaj, česar še nisem poizkusila, da bi se naučila bolje plavati. Spremembe, nove možnosti in priložnosti so mogoče, a vedno v odnosu z drugimi ljudmi. To ne pomeni, naj iščemo svojo srečo pri drugih ljudeh, ker je tam ne bomo našli. Občutki sreče, zadovoljstva, radosti in veselja so že v nas, kamor pa se pogosto pozabimo ozreti. Doživljanje vsega prijetnega torej poteka znotraj nas kot proizvod naše konstrukcije pomenov, a se največkrat zgodi ravno med ljudmi. Potrebujemo se.

Zdaj mi gre bolje. Povej mi, kako gre pa tebi?

■ Pišejo: Nika SEDMAK, Nastja KIKEC in Evelin RADULOVIC

Pogled v naravo in vpogled vase

“Izkušnja je nova, bodi odprt_a.

Izkušnja je izziv, pridobi veščine in znanja.

Izkušnja je problem, reflektiraj in spoznaj, kaj že deluje.

Izkušnja je strašljiva, dihaj, skoncentriraj se in se premakni.

Izkušnja je zabavna, deli jo z drugimi.”

(Luckner, Nadler, 1997: 11)

In tu je naša izkušnja, ki jo želimo deliti z vami:

Na postaji je stalo kratkolaso dekle, le nekaj metrov proč pa se je s hrbtom, obrnjenim stran, pogovarjalo rjavolaso dekle in se trudilo dvigniti ogromno in težko potovalko brez kolesc. Tretje je z velikim kovčkom in nahrbtnikom priteklo na vlak zadnjo minuto, pripravljeno, da nadaljuje pot, ki se je začela že v Beogradu.

Skupinska dinamika, timsko delo, soočanje s stresom in vzpostavljanje komunikacije, kar je bil cilj izkustvenega treninga na Poljskem, se je pričelo že z vstopom na vlak, iskanjem pravega perona na Dunaju in s poskusom preživetja s hojo po Varšavi, ki ga je vsekakor popestrila teža prtljage.

Kdaj ste se pa vi v življenju največ naučili?

Ste že pomislili ali morda celo preizkusili teorijo realizirati še v praksi?

Kakšen je bil rezultat – ste znanje lažje

vpeljali v svoje vsakdanje življenje, če ste ga prej preizkusili?

Ta in še več vprašanj so tudi nam rojila po glavi, preden se je projekt Within outdoor na Poljskem sploh začel.

Kaj pravzaprav je učenje preko izkušenj? Izkustveno učenje je glavna metoda za delo z mladimi (Gailius, Malinauskas, Petkauskas, Ragauskas, 2013).

Kaj pa je izkušnja? Je dogodek, trening, aktivnost, avantura, poskus, projekt, seminar ali napor (Luckner, Nadler, 1997).

Z namenom, da bi razvili samostojnost, kreativnost, participacijo in druge pomembne kvalitete (Gailius, Malinauskas, Petkauskas, Ragauskas, 2013), je pomembno, da imajo mladi na voljo učenje preko izkušnje. Morajo preizkusiti svojo srečo, izkusiti poraz, poiskati odgovore in se naučiti življenjskih lekcij, slednje pa naj bi implementirali vase ter v svoje vsakodnevne

aktivnosti. Izkustvena metoda nam omogoča tako delo z znanjem mladih kot tudi delo z njihovimi veščinami in odnosom do okolja, v katerem živijo. Je priložnost sodelovanja med učiteljem in učencem z namenom okrepiti posameznikov pristop k učenju ter ga podpreti pri vnašanju sprememb na podlagi lastnih spoznanj.

S tem se je soočila tudi Nika, ko se je kljub začetnim zadržkom prepustila vodenju v neznani situaciji in osebi, ki ji sprva ni popolnoma zaupala, na koncu pa je bila prijetno presenečena.

Hoja v neznano

“Približeval se je zadnji del našega celonočnega pohoda.

Ekipa se je odločila, da bo izpolnila izziv dvourne tišine, sama pa sem temu dodala še prevezo čez oči. Torej tišina in tema. Zaupanje in vodljivost. Premagovanje strahu in zadrževanje sape. Oseba, s katero nisem imela veliko stika na treningu, se je javila, da si želi biti moj vodnik. Ideja mi, iskreno, ni bila všeč, saj sem si želela, da me spremlja nekdo, s katerim se dobro razumem. Vseeno sem sprejela izziv. Presenetilo me je, kako topla, skrbna in zaupanja vredna oseba je. Po tej izkušnji sem z njo delila svoje občutke pred izkušnjo tišine in slepote ter po njej. Povezali sva se na povsem drugačen način, za kar si prej sploh nisem predstavljala, da je mogoče.” (Nika, dnevniški zapis, Kujanki)

Običajno je, da je v procesu izkustvenega učenja vsak v skupini v določenem trenutku postavljen izven območja udobja; da se počuti frustrirano, zmedeno, utrujeno, navdušeno ali za-

taknjeno. Pomembno je, da trenerji to prepoznajo in ustavijo trenutek in nudijo prostor posameznikom, da se iz določene izkušnje naučijo nekaj novega in raziskujejo svoja občutja (Luckner, Nadler, 1997). *“Tudi v našem primeru so nas na koncu pohoda trenerji spodbudili k refleksiji in izmenjavi izkušenj. Vesela sem bila, da sem lahko tej osebi povedala svoje občutke. Iskren pogovor je med nama vzpostavil nov odnos.”* (Nika, dnevniški zapis, Kujanki).

Jutro v gozdu.

Tako kot druge udeležence so tudi Nastjo med pohodom spremljali občutki utrujenosti in frustriranosti, sajjemoralasleditiskupini,kljubtemu da ji noge tega niso več dopuščale.

Neskončna pot

"Skupinski rituali, izpovedi svojih strahov, izživov, preverjanje opreme in gremo! 1 noč. 11 ur nekje v gozdu na Poljskem. 24 neprespanih ur. 1000 insektov. Po desetih urah je pred mano še zadnja ura pohoda. Čutim bolečino telesa, bolijo me rame, ki se pritožujejo nad težo nahrbtnika. Bolijo me noge, ki mi hočejo dopovedati, da ne gre več, da ne morejo več naprej. Ustavile se bodo. Nato odprem oči, kajti moram nadaljevati, z mano je vendarle skupina, vsi gredo naprej, tudi jaz grem. Utihnite, rame! Utihnite, noge! Jaz grem naprej! Zagledam neko hišo, zatem pa še tablo z napisom Kujanki. Kaj? To ne more biti res, saj sem mislila, da smo zašli na čisto drug konec sveta. A smo še na Poljskem? Ljudje v skupini so mi dali moč in upanje. Ob pogledu nanje sem dobila nov zagon, da nadaljujem pot." (Nastja, dnevniški zapis, Kujanki)

Preverjanje zemljevida.

Kakor pravita avtorja Toseland in Rivers (2009), skupina povečuje izkustvo zaradi integracije univerzalne izkušnje biti človek. Človek, ki kot član neke skupine zadovoljuje potrebo in željo po družbi drugih ljudi.

Skupina ima moč, ki jo lahko uporabi v dobrem in slabem, jo lahko deli ali zadržuje. Skupina ustvarja učinkovito okolje za krepitev moči, predstavlja mikrokozmos širše družbe.

"Prvi dan treninga smo bili na preizkušnji skupinske dinamike. Kos lesa smo morali kot skupina spraviti na sredino jezera. S šestimi vromi, šestimi karabini, šestimi prevezami čez oči in z ljudmi, ki niso smeli govoriti, smo s skupnimi močmi po petih urah rešili nalogo." (Nastja, dnevniški zapis, Kujanki)

Reševanje naloge.

Skupinsko reševanje problemov in odločanje je v povprečju bolj učinkovito kot individualno, kar se je pokazalo tudi pri nas. Prav tako je skupina običajno učinkovitejša od posameznikov pri kompleksnih, zahtevnih nalogah, ki terjajo visoko stopnjo kreativnosti (Toseland, Rivas 2009). Tudi sami smo po končni skupni refleksiji ugotovili, da je prav vsak član ekipe na svoj način prispeval k uspešnemu končnemu izidu.

Skupinska slika.

Hudiča, spet sedimo!

Kljub temu da se je Evelin že velikokrat srečala z refleksijo v vsakdanjem življenju, ji je ta po številnih presedenih dneh že pošteno presedala:

“Po kosilu sledi še ena refleksija in jaz sem že krepko utrujena. Že zadnje tri dni ne prestando reflektiramo in počasi začnjam čutiti odpor do sedenja v krogu in poslušanja ter upoštevanja mnenja vsakega od nas. Naše osebnosti so se dopolnjevale, še bolj pogosto pa križale. Nikoli si nisem mislila, da bo tak izziv uskladiti 26 različnih pogledov. V mešanici potreb, želja in ega, ki priplava na površje večkrat, kot bi si želeli,

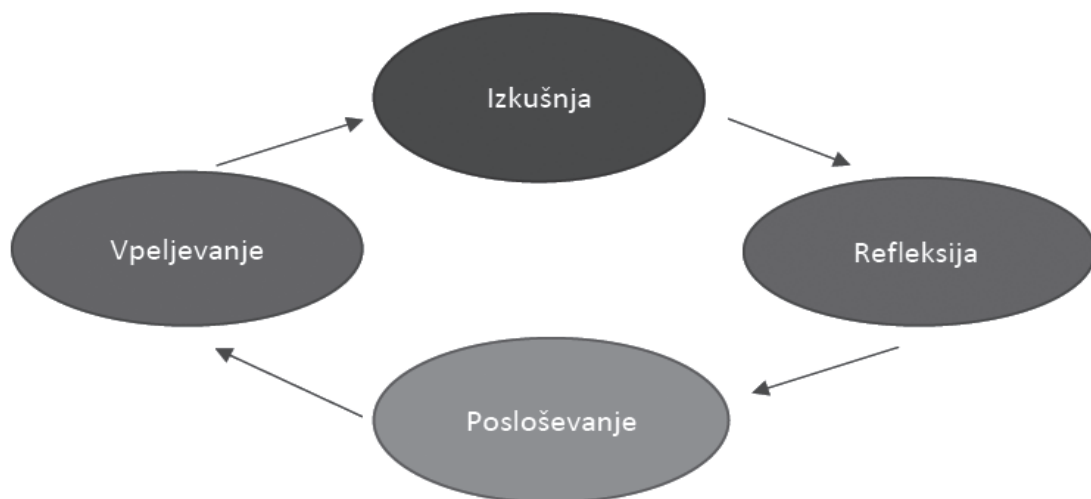
smo začeli z iskanjem skupnega jezika, kar ni bilo lahko. Vsakič znova vsak vleče na svojo stran in iz faze vljudnosti počasi prihajamo v fazo odkritega in direktnega izražanja. Všeč mi je misel, ki jo je ena izmed udeleženk izrazila na spoznavnem večeru: »Ne želim, da bo ta teden umetna izkušnja, želim si prihajajoče dni izkusiti v vseh dimenzijah resničnosti.« S tem je želela poudariti, da je zaželeno, da ljudje odstranimo maske, ki si jih včasih nadenemo v svojem življenju. Pogosto se je namreč zdelo, da občutja posameznikov in posameznic v skupini plujejo le med veseljem in žalostjo. Ko sem razmišljala o polnem izražanju, sem začela prevpraševati razliko med avtentičnostjo in veseljem. Biti avtentičen pomeni tudi biti odmaknjen od skupine, čutiti nelagodje, tesnobo, odpor, jezo ali strah. In pogosto se mi zdi, da v naši okolici ni prostora za ta občutja, da so odrinjena stran od sveta, v katerem je prostor le za veselje ali žalost. In čeprav se je na začetku zdelo, da bo tako tudi v naši skupini, smo proti koncu treninga prebili led in skupina je počasi zadihala v pravih barvah.” (Evelin, dnevniški zapis, Kujanki)

Čemu je sploh pomembno reflektirati in zakaj je refleksija tako ključen del izkustvenega učenja? Sama izkušnja še ni dovolj (Luckner, Nadler, 1997), da bi se učenje zares zgodilo. Ko posameznik doživi aktivnosti, je potreben čas, da se ozre po pretekli izkušnji in preuči videno, slišano in občuteno (Rogers, 1983). Prav proces refleksije je tisti, ki pretvori izkušnjo v izkustveno učenje (Luckner, Nadler, 1997). Refleksija (Košir, b. d.) je

ozaveščanje občutkov, mišljenja in vedenja z namenom, da smo se v prihodnje zmožni soočiti z novo izkušnjo z bogatejšim repertoarjem, da se lotevamo stvari iz višjega izhodišča.

Prav zato se je zelo pomembno večkrat vprašati:

»Kaj je tisto, kar je bilo zame v tem delu učenja pomembno; kaj bom »shranil_a« in prenesel_la s seboj v vsakodnevno življenje?«

Potek refleksiranja (Luckner, Nadler, 1997).

Nekaj novega naučeno, kaj pa sedaj?

Evelin, Nastja in Nika so soglasno pokimale, da je bil to eden boljših osebnih in profesionalnih treningov v njihovem življenju. Izkustveno učenje je odprlo nova obzorja, globoka spoznanja, nepozabne utrinke, frustracije in pristno veselje. To ni bil zgolj 9-dnevni preizkus fizične vzdržljivosti in iskanja sebe v skupini. Bila je priložnost opazovati sebe znotraj življenja v skupnosti, ki se bo zares pokazala šele, ko se bo vsaka vrnila v svoje domače okolje. Poleg vsega tega pa so pridobile nekaj, kar je nenadomestljivo: številne refleksije, odkriti pogovori o šibkih točkah in težavah, deljenje srečnih trenutkov, ure smeha,

iskrene povratne informacije in to, da so si upale biti ranljive, je med njimi ustvarilo čudovito prijateljstvo. Z upanjem, da bo v Sloveniji izkustveno učenje na prostem postalo del vsakdanje prakse, so tri dekleta, ki so se še pred kratkim komaj poznala, pripravljena preplesti moči in ideje ter nekaj doprinesti okolju, v katerem bivajo.

Viri:

Gailius, Ž., Malinauskas, A., Petkauskas, D., Ragauskas, L. (2013) Handbook for people working with youth groups. Košir, K. (b.d.) Vrednotenje lastnega pedagoškega dela. <https://www.um.si/kakovost/usposabljanje-zaposlenih/Documents/doc.%20dr.%20Katja%20Ko%C5%A1ir%20-%20Vrednotenje%20lastnega%20pedago%C5%A1kega%20dela.pdf>
 Luckner, J. L., Nadler, R. S. (1997). Processing the experience: Strategies to Enhance and generalize Learning (second edition). Kendall/Hunt books. United States of America.
 Rogers, C., Freiberg, H. J. (1983). Freedom to learn (third edition). Prentice hall, Inc. Upper Saddle River. New Yearsey.
 Toseland, R. W., Rivas, R. F. (eds.) (2009). An Introduction to Group Work Practice. Boston, New York: Pearson Education, Inc., 1-127

Mija Pungeršič: Enoletni EVS v Turčiji

Mija Pungeršič je mladinska delavka, soustanoviteljica in direktorica Zavoda ODTIZ. Prijateljice o njej pravijo, da je socialka po duši. V mladinsko delo jo je zaneslo iz popolnoma drugačne študijske smeri. Z njo sem se želela pogovoriti o njeni EVS izkušnji. Lani aprila se je namreč odpravila v Turčijo na enoletni EVS.

Najprej me zanima kako je prišlo do tega, da si se začela ukvarjati z mladinskim delom?

Ne bom rekla, da je bilo naključje, ker močno verjamem, da ima vse svoj namen. Je pa res, da me je vase posrkala prva izkušnja sodelovanja pri mladinski izmenjavi (takrat še pod programom Mladina), ki jo je gostilo Društvo študentov invalidov Slovenije, katerega članica sem bila. Uvid v možnosti, ki jih imam, kljub temu ali bolje rečeno prav zato, ker sem na invalidskem vozičku, mi je odprl nov svet. Potovanja, spoznavanje drugih kultur, ljudi, neformalno učenje... nekaj, kar si nisem niti znala predstavljati, da je zame mogoče. In tako se je začelo. Najprej le kot udeleženka, potem pa vse bolj tudi kot mladinska voditeljica, organizatorica, trenerka, sem začela sodelovati pri različnih projektih. Skozi pridobivanje izkušenj pa sem tudi sama spoznala, da je to nekaj kar me veseli, me oblikuje. Mladinsko delo sem vedno dojemala kot omogočanje spodbudnega, prave-

ga okolja, kjer se mladi lahko izrazijo in gradijo sami sebe. Vedno se učimo drug od drugega. Tako je že v času študija ta pot prevladala nad mojim osnovnim izobraževanjem na Fakulteti za arhitekturo.

Znotraj Zavoda ODTIZ pa tudi drugače, si zelo aktivna na področju senzibilizacije javnosti, kot temu same pravite. Bi lahko izpostavila par najpomembnejših projektov?

Projekti, ki so res bili pionirski in so pomembno prispevali k ozaveščanju o življenju in sprejemanju ljudi z invalidnostjo, so se začeli že v DŠISu. V zavodu pa z njimi nadaljujemo in se podajamo še tudi na druga »neraziskana področja«. Zagotovo je najodmevnejši multimedijski projekt Vse kar ste želeli vedeti o nas, pa niste nikoli vprašali. Gledališka predstava – sit down komedija – ki na zelo humoren in samoironičen način ruši stereotipe o osebah z invalidnostjo. Pa seveda kar nekaj plesnih predstav v sodelovanju z različnimi umetniki: Watch out, Z.A.N.A.S., Zapelji me, Skozi oči dotika, Morala je sama...

Pomembni pa so tudi tisti, kjer opozarjamo na konkretne izzive – fizična dostopnost, zaposlovanje... Da pa izvajamo tudi mnogo projektov na mednarodni ravni, prispeva k našemu razvoju in izkušnjam.

Trenutno se nahajaš v Turčiji, na enoletnem EVS projektu. Kaj te je spodbudilo k odločitvi za EVS?

EVS poznam že od samega začetka, ko sem se seznanila s programom Mladina (današnji Erasmus+). To se mi je vedno zdela super priložnost, da se »preizkusiš«, življenje v tujini zagotovo odpre neke nove vidike, vprašanj. Priznam pa, da sem vedno nekako odlašala z odločitvijo kdaj, kam, kaj... No, zdaj pa me je k temu najbolj spodbudila starost. Ta čarobna meja 30 let. :D Absolutno pa je bilo to, da grem v Turčijo tudi velika spod-

buda. Zavedala sem se, da bo to res kulturni šok in da grem tudi z vidika moje samostojnosti »na slabše«, kar mi je predstavljalo izziv in pa vedenje, da se bom tako največ naučila.

Za tiste ki Evropske prostovoljske službe ne poznajo tako dobro, kaj je EVS in kako poteka?

EVS – Evropska prostovoljska služba je ena od ključnih ukrepov Erasmus+ na področju mladih. Gre za individualno mobilnost mladih, kar pomeni, da lahko vsak mlad med 17 on 30 letom opravi kratkoročni in/ali dolgoročni projekt v organizaciji nekje v tujini. V skupnem trajanju največ 12 mesecev. Projekti so zelo različni – delo v mladinskih centrih, NVOjih, javnih ustanovah, tako na področju športa, narave, umetnosti, sociale... Res različen in pester nabor. Ko najdeš ustrezen

projekt ali organizacijo (ki projekt potem prijavi), te tvoja pošiljateljska (slovenska) organizacija »pošlje« v tujino in tam te sprejme tvoja gostiteljska organizacija, ki ti zagotovi nastanitev, prehrano in pa mesečno žepnino. V času opravljanja EVSa imaš tudi svojega mentorja.

V kateri organizaciji trenutno delaš in s čim se ta organizacija sicer ukvarja?

Moja gostiteljska organizacija je EBAGEM (Engeli olan bireyler ve aileleri gelişim merkez derneği) iz Mersina v Turčiji. To je mlajša nevladna organizacija, ki združuje predvsem družine, ki imajo člane z invalidnostjo. Njen glavni namen jim je nuditi podporo, informacij, jih ozaveščati o pravicah in možnostih oseb z invalidnostjo. Predvsem pa ponuditi nek prostor, aktivnosti, da spremenijo svojo dnevno rutino. To so predvsem mame, ki v turški družbi še vedno veliko ostajajo doma in skrbijo za družino, ko pa govorimo o otrocih z invalidnostjo pa je to kar stalnica. Tako organizirajo razne delavnice – aktivnosti ročnih spretnosti, izleti, telovadba, izobraževanja, pogovori.

Kakšne so tvoje naloge in zadolžitve?

Moja vloga tu je pomoč pri izvajanju vse teh delavnic. Vodim tudi tečaj angleščine. Predvsem pa s svojo prisotnostjo podiram neke ustaljene poglede na to kaj osebe z invalidnostjo lahko in kaj ne. Tudi zardi vseh izkušenj na tem področju in dejstvom, da imamo tu v Sloveniji svojo organi-

zacijo, jim z nasveti svetujem in tako skupaj oblikujemo neke dobre temelje za naprej. Priznam, da imam kar fleksibilen urnik, tako da je tudi vedno čas, da spoznavam lokalno okolje in Turčijo tudi izven organizacije.

Turčija je v več pogledih zelo različna od Slovenije. Si se hitro navadila na novo okolje in drugačne navade?

V Turčiji nisem prvič, zato sem malo lahko že slutila kaj vse me čaka. Velik dejavnik, da sem res prišla sem je bil ta, da sem se zavedala prijaznosti in ustrežljivosti ljudi. Kar je tu na jugu še bolj izrazito. Po naravi sem prilagodljiv človek, tako da ni bilo tako težko. Se pa v kakšnih specifičnih situacijah zaveš te različnosti. In seveda so vzponi in padci pri vsem tem, vendar sem vedno poskušala se iz tega nekaj naučiti. Zagotovo bo z mano ostal ta njihov yavaş, yavaş (počasi, počasi), ki te res večkrat opomni, da se umiri in uživaj v trenutku, nič ne bo nikamor pobegnilo. Na drugi strani pa te »živcira«, ker tu stvari res rabijo čas, da se kaj premakne.

Kaj ti je ob začetku EVS-a predstavljalo največji izziv in kako si se s tem soočala?

Zagotovo jezik. Tu ljudje res ne govorijo angleško. In že osnovna komunikacija je bila na začetku velika ovira. Posledično pa motivacija, da sem se kar intenzivno učila. In ker ne slišiš drugega, ti potem tudi turščina kmalu zleze pod kožo. Absolutno jezika ne znam še dobro, niti po 10 mesecih, vendar vsakdanje pogovore razumem.

Jezik je res težak in drugačen. Nimaš ga s čim povezati. To je tudi pomnilo, da sem težje navezala neke socialne stike izven organizacije, s čimer sem se kar »borila«. Sem pa po nekaj časa stkala nekaj pristnih prijateljstev, česar sem res vesela.

Tvoj enoletni EVS se počasi zaključuje. Imaš kakšne posebne načrte za po vrnitvi v Slovenijo?

Posebnih načrtov nimam. Zavedam se, da bom verjetno doživela spet kulturni šok po prihodu nazaj, vendar me bodo vsakodnevne obveznosti zagotovo kmalu vpeljale nazaj v slovenski vsakdanjik. Z Zavodom ODTIZ smo v letošnjem letu začeli z zanimivimi dolgoročnimi projekti – Erasmus plus strateškimi partnerstvi, katerim se bom zdaj bolj posvetila. V projekt ALLINclusion bomo oblikovali priročnik in modul usposabljanja kako dobro oblikovati vsevključujoč

mladinski projekt. Drugi projekt Peer To Peer pa je namenjen usposabljanju oseb, ki skrbijo za osebe z invalidnostjo (ne osebna asistenca, vendar ljudje, ki so tudi drugače v nekem čustvenem odnosu s temi osebami – mame, očetje, drugi sorodniki, prijatelji). Spremljate nas na naši FB strani, kjer vas bomo sproti obveščali o napredku teh in tudi vseh novih projektov ter našem delovanju. □

Za konec še kakšen nasvet za bodoče socialne delavke in delavce?

Da naj nikoli ne nehajo raziskovati sveta okoli sebe – naj bojo zvedavi, odprti, kritični, sprašujoči... Bodite AKTIVNI in pri tem UŽIVAJTE!

Več o EVS: <http://www.zavod-voluntariat.si/mednarodni-prostovoljski-delovni-tabori-v-sloveniji/>

Zavod ODTIZ: <http://odtiz.si/>

Erasmus+

ZAVOD
ODTIZ

Nejc Pulko: Naj študent 2017

Nejc Pulko je študent 3. letnika Fakultete za socialno delo, predsednik Študentskega sveta na FSD, koordinator tutorstva, Naj študent 2017 in hkrati še mnogo več. Skozi intervjua skuša bralcu prikazati, da življenjski uspehi niso nekaj danega, ampak ravno obratno, so rezultanta osebnih prizadevanj, notranjih teženj, vrednot, življenjskih prioritet, zastavljenih ciljev ipd. Poudarja, da sta pri vsakem delu pomembna namen in stopnja notranje motivacije, ki ji sledi vztrajnost, potrpežljivost, prilagajanje ter odrekanje.

Kaj te je spodbudilo, da si se odločil kandidirati na natečaju Naj študent?

Naj na začetku samo omenim, da sem natečaj zasledil čisto po naključju. Ravno v tistem času sem zbiral potrdila in dokazila za vložitve

vloge za Zoisovo štipendijo ali štipendijo Mestne občine Ljubljana in za šalo še vzporedno kandidiral v natečaju s spremno mislijo »izgubiti ne morem praktično ničesar, še vedno sem na istem«. Natečaj izbora Naj študenta in Naj študentke v Republiki Sloveniji je v letu 2017 prvič organizirala Študentska organizacija Slovenije.

S kakšnimi aktivnostmi in dejavnostmi si prepričal Komisijo v sestavi ŠOS?

Priložil sem potrdila in dokazila različnih udejstvovanj v študijskem letu 2016/2017: objava strokovne recenzije v znanstveni reviji, povprečen študijski uspeh, uvrstitev med 5% najboljših študentov v generaciji, opravljanje funkcij v okviru UL, sodelovanje v organih in komisijah FSD, samostojno predstavljanje študijskega programa FSD na številnih kariernih sejmih, opravljanje prostovoljnega dela v projektih, pomembnih za Mestno občino Ljubljana

na, snovanje, organizacija in vodenje različnih študijskih projektov.

Od kje strast in energija za vse te ambicije?

Trenutki občutene sreče, veselja, radosti so drobcene iskrice, ki me vsakič znova polnijo z energijo, strastjo in voljo za raziskovanje življenja. Za soočanje z občutki grenkobe in potrnosti je potrebno ogromno lastne volje in motivacije. Navadno je njihova doba občutenja znatno daljša, težavnejša in z njimi se težje spoprimemo. Naše misli pogosto ustvarjajo zmedo in se postopoma skušajo odmikati od »srži« problema, saj je to po človeški naravi enostavneje. »Samoiniciativnost in motivacija sta načina za spoprijemanje z občutki nemoči.« Aktivacija obeh hkrati vodi v raziskovanje, odkrivanje, prepoznavanje, do večje razvidnosti in uvida v človeška čustva. V težki situaciji se vprašam: »Kaj je kljub vsej žalosti, razočaranju v tej situaciji pozitivnega, kje vidim priložnost za novo učenje?« Skratka, odgovor je: iz strasti, poželenja, hrepenenja do življenja.

Kaj te je sploh gnalo, da si postal tako študijsko in obštudijsko aktiven?

Že od prvega študijskega dne sem želel delati nekaj več, kot le obiskovati predavanja, vaje in prebirati obvezno študijsko literaturo. V pustolovski vlogi »Indiane Jones« sem samostojno raziskoval knjižne zaklade in dognal, da me zanima sistemski vidik socialnega dela. Temu sem kasneje začel namenjati ogromno časa in energije. Poleg tega sem novembra 2015 naletel

na razpis za nove člane v Študentskem svetu. Spominjam se dne po videnem razpisu, ko so višji letniki – svetniki – prišli v učilnico pri predmetu Uvod v psihologijo za SD in najavili, da zbirajo nove člane Sveta. Takrat sem se pogumno odločil za vložitev kandidature in zdaj sem tukaj, že tretje leto.

Kako si v prvem mandatu predsednika Študentskega sveta prišel do ideje vzpostavitve tutorstva in se bil pripravljen zagreti za tako ambiciozen cilj?

Pričel sem prepoznavati študijsko okolje »od blizu z distanco« in sproti ugotavljal, kje bi študentje potrebovali podporo. Ob začetku mandata sem dejal, da se bom usmeril v ponovno vzpostavitev formalnega tutorstva na naši fakulteti. Za vso strokovno podporo se zahvaljujem prof. Mojci Urek! Ob uspešni vzpostavitvi tutorstva sem čutil notranje zadovoljstvo, veselje, kar je spodbudilo novo energijo iz strasti do ustvarjanja in so-prispevanja k novim izzivom naši fakulteti. Projekt je zagnan! Tutorji se trudimo po najboljših močeh, da bi ustvarili spodbudno okolje, kjer bi se študentje počutili povezane, upoštevane in slišane.

Dan ima samo 24 ur, včasih se mi pa zdi, da zate veljajo posebni naravni zakoni. Kako zmoreš vse postoriti?

Analogija, ki jo bom uporabil, je naslednja: Tudi Bill Gates, Mark Zuckerberg in Jeff Bezos imajo na voljo enako količino časa kot vsi ostali ljudje, zato je izjava, da nekdo nima časa

nečesa postoriti, nevzdržna. Po moji oceni se za takšnimi izjavami skriva besedna zveza »ni prioriteta«. Želim poudariti, da imamo vsi ljudje na voljo enako količino časa, razlika pa je v vsaj dveh smereh: prvič, kakšen je naš vrednostni in prioritetni sistem, in drugič, kako ravnamo z danim časom oz. kako ga prerazporejamo.

Si ob vseh teh dejavnostih kdaj pozabil na obvezne študijske zadolžitve?

Pogosto vprašanje. Nisem pozabil na študij, še manj pa nase. Študij socialnega dela je moja prioriteta! Na jaz velikokrat pozabim, ker sem zatopljen v delo, v katerem samo sem, s srcem in brez misli o jaz, vendar s seboj!

Kako se srečuješ z odgovornostjo, ki jo nosijo vsa udejstvovanja?

Sprejemanje odgovornosti za lastna dejanja je bil eden od vzgojnih ukrepov, s katerim sem se soočal že kot otrok. Tedanja grenkoba je bila neljuba, neokusna in pogosto zaznana kot krivična. Ko sem za kršenje družinskih pravil prestajal kazen, medtem ko so moji vrstniki pred blokom igrali nogomet, bejzbol, karte, skrivalnice, jaz pa sem jih na sončen dan gledal skozi okno in pri tem večkrat prosil očeta, da odstopi od kazni, vendar zaman. Danes zelo cenim sporočilnost, ki mi jo je želel prikazati moj oče, čeprav sem jo takrat doživljal čustveno in neracionalno. Takrat je bilo težko sprejeti, da je potrebno biti odgovoren za posledice, ki nastanejo iz lastnih odločitev in dejanj! Zdaj to že malo bolje razumem.

Bi mi lahko zaupal kakšen cilj, ki si si ga zadal ob začetku študija?

Zadal sem si cilj, da želim dobiti Zoisovo ali štipendijo Mestne občine Ljubljana. Seveda sledi razočaranje, izvem, da po končanem prvem letniku študijsko povprečje za eno od štipendij ni dovolj, ampak je potrebno imeti nek izjemen dosežek. Madonca, kaj pa naj zdaj, kako naj zdaj še to dobim! Bil sem jezen kot ris, saj sem se ponovno za trenutek sam sebi zasmilil in se razburil, da je to nepravilno, in skušal najti celo vrsto opravičil, da si utemeljim to iluzorno krivico, ki se mi je godila kljub vsemu trudu. In sledi prevzemanje vloge žrtve ...

Kaj si storil potem?

Ugotovil sem, da se bo z jamranjem problem težko rešil, in se usmeril na malce bolj zahtevno pot. Pred pričetkom 2. letnika sem pristopil do prof. Sreča Dragoša in ga prosil, če bi mi bil pripravljen sugerirati nekaj idej ali zamisli, da bi napisal članek in ga objavil v kakšni strokovni reviji. Spoštujem, cenim in sem mu za podporo izjemno hvaležen! Po njegovih predlogih sem se odločil za recenzijo njegove knjige Gospodarstvo za 1%. Zbiranje, selekcioniranje in ovrednotenje podatkov v celotni knjigi je trajalo 4 mesece. Ja, prav ste slišali, 4 mesece! Potem je sledilo še »peglanje« teksta in, ja, bilo je sila naporno. Kolikokrat sem vztrajal pozno v noč, premišljeval, pisal in brisal, ampak na koncu mi je le uspelo prispevek objaviti v reviji Socialno delo in zadostiti pogojem za pridobitev štipendij. Zelo sem se veselil, ker sem izpolnjeval pogoje, in čisto upra-

vičeno sem se veselil, saj nikoli v življenju še nisem prejemal štipendije ...

Tvoje udejstvovanje kaže na veliko ambicioznost. Kaj to zate pomeni?

Ambicioznost kot lastnost je nekaj, kar je možno razlagati na dva načina: Prvič, lahko prinese vrsto novih izzivov, preizkusov in poguma. Drugič, zahteva vrsto naporov, odrekanj, prilagajanj in tehtanj med osebnimi vrednotami in družbenimi pričakovanji. Pretirana ambicioznost v skupini vodi do tega, da te skupina lahko izloči. Menim, da je potem na posamezniku, ali se bo predal ob izločitvi ali iskal nove poti za doseg ciljev. Žal je ljudska mentaliteta često naravnana tako, da ko nam gre slabo, nam drugi privoščijo, in ob tem, ko rastemo, nas skušajo zatirati. Trdim, da je pomembna vztrajnost, potrpežljivost in še enkrat vztrajnost! Še vedno pa pravim, da skromnost ni samo lepa čednost, kot jo naznani pogosto slišana metafora, temveč tudi način življenja, ki skozi majhne korake tlakuje velike zmage!

Za konec poglejva še, kakšen je tvoj recept za samoiniciativnost in motivacijo ostalim?

Teoretičen recept za uspeh je čisto enostaven: Vedoželjnost, vztrajnost, motivacija, samodisciplina in ciljna naravnost ustvarjajo rezultate, ki so plod trdega dela. Poleg tega je potrebno ob sebi imeti prijatelje, ki so iskreni, pošteni, pozitivno naravnani, in ne smemo zanemariti pomembnosti celotnega spodbudnega okolja. Stopnja vloženega truda, energije in

kalorij je tisto, kar loči nadpovprečni uspeh od povprečnega. Šele ko si zastavimo cilje, lahko pričakujemo uspeh, saj bo le takrat naš energijski korpus fokusno naravnani in bo možno nekaj doseči.

Opozoril bi, da se ljudje hitro ujamemo v izkrivljajoč način razmišljanja, ko skozi uspeh posameznika vidimo le rezultate, pri tem pa radi ignoriramo ostalo ter nadpovprečne rezultate opravičujemo s številnimi namišljenimi pripovedkami. Pripisovanje uspeha »dednim« talentom je pogosto lažja oblika pripovedovanja osebnih zgodbic kot pa priznanje, da nosimo v sebi potencialne zmožnosti in neizkoriščene kapacitete za osebno rast in razvoj karijerne poti. Aktivirajmo jih in sprejmemo spremembo za naše življenje! *»Življenje ni pesem, ampak delovni dan.«*

Spol.si

Spletni portal spol.si je samostojen, neodvisen in nestrankarski medij, namenjen kritičnim premislekom družbe z vidikov spolov, feminizma, emancipacije in enakih možnosti. Ustanovile_i smo ga leta 2014 v **Društvu za uveljavljanje enakosti in pluralnosti Vita Activa** kot odgovor na površinsko in tudi zlonamerno obravnavo zgoraj omenjenih tem v obstoječih medijih in tudi v širši javnosti. V času našega delovanja se je potreba po mediju, kot je spol.si, le še okrepila, saj smo priča širjenju populistične retorike, ki zavrača enakost in raznolikost, normalizira seksizem in ogroža pridobljene pravice. Naša vizija je drugačna: prizadevamo si za odprto, strpno in solidarno družbo. Nagovarjamo širšo, ne le feministično javnost. Eden od naših ciljev je popularizacija rezultatov znanstvenega raziskovanja, s čimer želimo spodbujati racionalne in »informirane« debate o temah, kot so nasilje, migracije, feministični aktivizem, prostitucija, reproduktivne pravice itd. Vprašanja, povezana s spolom, obravnavamo tako v okviru aktualnih družbenih, političnih in ekonomskih razmer kot tudi v odnosu do starosti, rase, narodnosti, vere, socialnega statusa, spolne identitete, spolnega izraza in spolne usmerjenosti, saj menimo, da se viri neenakosti prepletajo in dopolnjujejo.

V uredništvu se nismo nikoli izrekli za ali proti kateri od teoretskih smeri feminizma, saj menimo, da je za resničen napredek potrebno sprejemati bogastvo idej ter vsako od njih izpostaviti kritičnemu premisleku. Minimalno soglasje, ki smo ga sprejele_i, je, da smo samostojen, neodvisen in nestrankarski medij, vsa ostala vsebinska vprašanja pa razrešujemo skozi nenehne refleksije naših lastnih stališč. Pri avtoricah_jih, ki niso del uredništva, smo se namenoma odločile_i proti uporabi obvestila, da stališča v članku ne odražajo nujno stališč uredništva. Stojimo za vsako objavo na svoji spletni strani. Organizacijsko skušamo delovati čim bolj horizontalno, pri čemer nas nekoliko ovira zakonodaja, ki medijem ne omogoča kolektivne porazdelitve odgovornosti.

Portal sestavljajo »Arena«, ki prinaša nove (izvirne) avtorske prispevke pa tudi komentarje, refleksije in odzive na aktualne družbene dogodke; »Napovednica«, ki obvešča o različnih prihajajočih dogodkih, vezanih na spol, seksualnost in feminizem, kot so konference, predstavitve knjig, festivali itd.; »Knjižnica« s podatki o literaturi in virtualna »Galerija«, ki predstavlja umetniška dela. Ob tem na našem Facebook in Twitter profilu obveščamo javnost o relevantnih objavah iz drugih virov. Prizadevamo si za sodelovanje in povezovanje z drugimi organizacijami in kolektivi.

Predstavitve organizacij in projektov

Organiziramo tudi javne dogodke in druge akcije, ki so namenjene spodbujanju enakosti spolov, ter si prizadevamo za sodelovanje in povezovanje z drugimi organizacijami in kolektivi. Od leta 2015 tako sodelujemo s kolektivom **Rdeče zore** pri organizaciji **nagrade bodeča neža za najbolj seksistično izjavo leta**, s čimer pozivamo k odgovornosti vse, ki širijo sovraštvo, spolne stereotipe, vse vrste mizoginosti in šovinizma. Ker so seksistične izjave v javnem diskurzu vsakodnevne in največkrat ne doživijo refleksije, jih bodeča neža zbira, analizira in komentira ter izpostavlja javni kritiki. Izjave lahko predlaga kdorkoli prek obrazca, dostopnega na spletni strani <http://bodeca-neza.spol.si/>.

Letos smo začele_i tudi s projektom **Medijski spol**, ki ga sofinancira Ameriška ambasada v Ljubljani. V okviru projekta bomo do konca leta objavljale_i članke, ki bodo izpostavljali filme, nadaljevanke, glasbo in druge izdelke iz popularne kulture, ki si jih je vredno ogledati. Organizirale_i bomo diskusijske večere po Sloveniji z ogledi dokumentarnih filmov *Miss Representation* in *The Mask You Live In*. Izvajale_i bomo tudi kampanjo na Facebooku in Instagramu, v kateri bomo zbirale_i dobre in slabe prakse iz popularne medijske produkcije (**#MedijskiSpol**, **#MediaGender**, **#NotBuyingIt**, **#MediaWeLike**). Pripravljamo tudi novo spletno razstavo, na kateri boste živalski svet spoznale_i v novi luči.

Uredništvo spletnega portala spol.si

spol.si

Vabljene_i, da si ogledate našo spletno stran:
<http://spol.si/>

e-mail: **info@spol.si**

Skeniraj kodo s telefonom, da prideš do spletne strani organizacije.

Društvo Premik:

Projekt Super starš

Premik, društvo za razvoj in krepitev socialnega dela, je v letošnjem šolskem letu pričel z izvajanjem projekta Super starš, katerega glavni namen je mladim staršem zagotoviti mrežo kvalitetnih, raznovrstnih in brezplačnih aktivnosti z možnostjo varstva njihovih otrok.

Kdo pa sploh smo? Zanimivo vprašanje. V društvu Premik smo večinoma študentke in študentje socialnega dela, ki želimo s svojo aktivnostjo prenesti znanje v prakso in prispevati k večjemu ugledu socialnega dela in boljšemu položaju naših uporabnikov. Društvo so leta 2012 ustanovile študentke in študentje Fakultete za socialno delo po vzoru Pomurskega društva za krepitev socialnega dela (PDKSD). V prejšnjih letih smo v Medvodah vodile malo večji projekt z imenom Premakni se, hkrati pa smo izvajale tudi razne družabne in poučne dogodke za naše študente na FSD. S pričetkom letošnjega študijskega leta (2017/2018) pa smo največ svoje energije usmerile v naš najnovejši in največji projekt projekt Super starš.

Super starš je projekt, ki je nastal na podlagi diplomskega dela Urške Mikolič z naslovom *Mladi starši: viri moči in potrebe*. Iz raziskav, ki so bile izvedene za namen diplomskega dela, smo izluščili prosti čas kot področje, ki se v vsakdanu mladega starša bistveno spremeni. Starši namenjajo veliko pozornosti otrokom, s tem pa pogosto prilagodijo tudi svoj prosti čas. Odločitev za družino je ena izmed največjih življenjskih prelomnic, ki mlade postavi v zelo negotov položaj, državna ureditev pa jim kljub temu nudi le malo ugodnosti. Tako smo se odločili, da s projektom Super starš, torej z raznolikimi brezplačnimi aktivnostmi, poskusimo staršem omogočiti kvalitetno in brezplačno preživljanje prostega časa, namenjenega samo njim kot posameznikom, da se lahko sprostijo, družijo in se povežejo z ostalimi starši. Ker pa velik problem pri pristočasnih aktivnostih staršev predstavlja tudi varstvo otrok, smo se odločili, da v času dogodka omogočimo tudi slednje, za kar poskrbijo naše prostovoljke in prostovoljci (kakšnega dodatnega pa se tudi ne bi branili ;)).

Tekom izvajanja projekta smo izvedli že pet dogodkov. Na njih smo staršem omogočili, da so se sprostili ob igranju družabnih iger, odšli zastoj na bowling, biljard in drsanje. Pripravili smo tudi »izmenjevalnico« stvari, oblek in igrač, preostale pa smo nato podarili v dobrodne namene.

Kdor želi, se nam lahko pri organizaciji in izvajanju projekta kadarkoli pridruži.

Dostopni smo na Facebook strani Projekt Super starš in na e-naslovu
drustvopremik@gmail.com.

Veseli bomo vsakega novega obraza.

Predstavitve organizacij in projektov

Foto: Kristina Valenti

Foto: Črt Piksi

“Všeč mi je druženje, omogočeno varstvo otrok (otroci se mi zdijo zadovoljni in veseli ob prihodu).”

“Všeč mi je bilo, da so animatorke res poskrbele tako za nas kot tudi za otroke. Starši smo se res lahko popolnoma sprostili. In, medtem ko vsak dan vedno mi poskrbimo za otroke, je bilo lepo, da je t okrat nekdo “pocrkljal” nas!”

“Zelo cenim, da sva si z možem lahko privoščila drsanje v dvojce, ker drugače vedno drsamo z otroki in zato nikoli ne moreva sproščeno drsati.”

“Zelo mi je všeč in podpiram idejo in organizacijo. Pohvalila bi varstvo otrok in animacijo za otroke. Otroci so bili tudi zelo veseli.”

“Zelo mi je všeč, da se družimo z ljudmi s podobnimi interesi, da otroci kvalitetno preživljajo prosti čas, medtem ko si starši lahko vzamemo urico, da se družimo z ostalimi starši.”

Foto: Črt Piksi

Gostilna Korobač Kamnik: prostor z družbeno-socialnim konceptom

Bohdej ldje!

V decembru 2017 so socialna delavka, ekonomist, inženir multimedije in faliran študent slovenščine odprli lokal v Kamniku – lokal Korobač (pr' Korobač).

Korobač -a m (á): biču podobna priprava iz spletenih šib, jermenov, vrvi za udarjanje: ošvrknil ga je s korobačem; usnjen korobač; šibe in korobači // redko bič: udariti konja s korobačem.

Korobač je vulgo ime naše hiše, ki se že več kot 100 let nahaja na koncu najimenitnejše ulice v mestu Kamnik – Šutne. V hiši je v prejšnjem stoletju bival mož (Jože Pavlič), ki je zaradi sile razmer in neposredne bližine železniške postaje s svojo konjsko vprego po "furmansko" v mesto vozil pošto.

Ker pa za furmansko delo ni dobil obilice plačila, se je gospod Korobač moral za preživetje seveda znajti še kako drugače. Odprl je vrata svoje hiše in kot ena izmed zadnjih hiš predmestja Šutne je njegova ponujala okrepčevalnico na obrobju za lokalne prebivalce. Karakterno pa je gospodu Pavliču vzdevek Korobač zelo

Predstavitve organizacij in projektov

lepo pristajal; bil je človek, ki ni varčeval z besedami, bil je človek provokacije, iskrene besede, predvsem pa velik pripovedovalec zgodb.

Tu in tam, ko je promet v njegovi gostilni prišel upadati in je opazil, da so ljudje naveličani istih zgodb, je kakšno novo "ušpičil". Zagodel jo je mestnim možem, roki pravice ali mestnim financarjem ter tako zopet pridobil zanimanje gostov, saj so vsi želeli "iz prve roke" slišati nove prigode gospoda Korobača.

Z lokalom nadaljujemo tradicijo "nevarčevanja" z jezikom in z opozarjanjem na pereče teme vsakodnevnega življenja občanov mesta Kamnik in širše. Ne omejujemo se le z gostinstvom in temu terminu zapovedanim pravilom, pač pa stremimo k prepoznavi in zadovoljevanju vsakodnevnih potreb človeka, ozaveščanju ljudi o aktualnih socialnih in kulturnih tematikah ter promoviramo originalnost posameznika preko slogana »kamniški original«.

Vseslovenski pohod z rdečimi baloni v Kamniku, kjer je sledila diskusija o invalidski politiki v Kamniku.

V ospredje smo tako postavili čutnost in doživljanje človeka samega. Že stari Grki so ob dobri jedači in pijači razglabljali o filozofiji življenja, česar se danes držimo tudi v Korobaču, ki je postal izrazno sredstvo, katerega vsebina ni le ponudba hrane in pijače, pač pa gre za koncept družbenega prostora z namenom povezovanja in širjenja znanja na več področjih. Preko kulinarčnih večerov s slovenskimi vinarji in na pomlad odprto domačo kuhinjo razvijamo in ozaveščamo ljudi o domači prehrani, ki podpira slovenske kmetije.

Preko socialnih dogodkov, kot so Alzheimer Cafe, Ciklus predavanj o egalitarni simbolizaciji življenja s posebnimi potrebami, skupinami za samopomoč za starejše in odpiranjem širšega prostora za vključevanje oseb s posebnimi potrebami v lokalno okolje, podpiramo socialne vsebine, ki postavljajo socialno delo med

ljudi in družbo. Lokal je s klančino in toaletami prilagojen osebam na vozičku, toaletni prostori so spolno nevtralni.

Korobač je torej stičišče zgodovine, kulture in družbe s poudarkom na lokalni kvaliteti, s katero dosegamo določene ciljne skupine. Naša ponudba tako ne zajema le kulinaričnega doživetja, temveč pokriva tudi socialne in kulturne elemente, ki jo zaokrožijo v celoto. Vabimo vas v našo družbo, da z nami soustvarjate program, se nam pridružite pri aktivnostih ali pa le popijete odlično kamniško kavo (in ostale dobrote) v dobri družbi.

Vabljenje_i!

Gostilna Korobač
Šutna 76, 1241 Kamnik

Kontakti: FB:

<https://www.facebook.com/korobac/>

Elektronska pošta:

kamniski.original@gmail.com

Telefon: +386 30 380 124

Predstavitve knjige dr. Dušana Rutarja "Inkluzija otrok s posebnimi potrebami - za družbeno pravičnost"

■ Sprašuje: Renato ŠVARA

As. dr. Andreja Rafelič

foto: Rene Vremec

Kaj si si želela postati po poklicu kot otrok?

Se ne spomnim čisto dobro, ampak vem, da sem eno obdobje proti koncu osnovne šole govorila, da se ne bom vpisala na gimnazijo, ampak da bom šla za avtomehanika. Potem sem si premislila, ker so mi starši razložili, da moraš iti prvo na gimnazijo, če želiš iti študirat.

Zakaj si se odločila za socialno delo?

Ker sem želela spremeniti svet. Ko sem izbirala faks, se nisem sprva odločila za socialno delo. Eno leto sem bila na ekonomiji, a sem se nato spremenila kot oseba, kot se spremeni večina študentov po prvem letu študija. Glavni razlog za to je bil, da sem opravljala študentsko delo v društvu

Svit v Kopru. To je društvo za pomoč odvisnikom in njihovim družinam. Tam sem ugotovila, kako zanimivo je življenje ljudi, ki so ga obiskovali, ugotovila sem, da živijo drugače, kot sem bila navajena živeti sama. Veliko stvari sem se naučila od njih, peljali so me po ulicah Kopra in mi ga pokazali v popolnoma drugačni luči. Tako, no. Ugotovila sem, da ja – želim spremeniti svet.

foto: Osebni arhiv

Mlada Andreja in njen kameleon,
2. 7. 2008.

Zakaj področje duševnega zdravja?

Mislim, da zato, ker sem se v drugem letniku (ali je bil prvi, saj ne vem) udeležila izleta v zavod Hrastovec, ki so ga organizirali študentje na 1. april za Dan norcev. Bilo je celodnevno dogajanje s koncerti in sem šla s kolegico in prijateljem. Takoj ko sem vstopila v zavod, me je prevzelo ogromno močnih občutkov. Na enem kupu si imel toliko ljudi, ki jih sicer ne srečuješ v družbi, in mi je bilo takoj zgrešeno to, kar sem videla. Nisem si mogla predstavljati, da bi sama žive-la tako kot oni, v takšnih okoliščinah, na nekem gradu, odrinjena od ostalih ljudi in vsega. Zato sem se za modul odločila za duševno zdravje. Mogoče tudi zato, ker sem odraščala v Kopru, čisto blizu Trsta. Spomnim se, kako me je, ko sem bila še čisto majhna, nona vozila sabo, ko je hodila delat. Pogos-

to mi je kupila kakšno revijo, da sem reševala uganke in naloge, medtem ko je bila zaposlena, ko me je vozila čez Trst, mi je pa govorila, da lahko tam vidiš res čisto vse na ulicah. To pa zato, ker so že toliko časa nazaj zaprli norišnice v okviru dezinstitutionalizacije in je bilo povsem običajno videvati ljudi na primer brez roke ali noge, na vozičku, kako se pogovarja-jo z običajnimi ljudmi in je bilo to del vsakdanjega življenja. In mi je bila že takrat zelo všeč ta raznolikost mesta, občutek večje svobode.

Tvoj način dela velja za kontro-verznega, sodeč po nasprotujočih si mnenjih študentk in študentov. Kako bi ga opisala, njegove pozi-tivne in negativne lastnosti?

Kontroverzno? Res? Moje mnenje je, da ne bi smelo biti v socialnem delu

Dezinstitutionalizacija;

Gibanje

Boljša podpora ljudem z duševnimi stiskami. Razustanavljanje, **zapiranje** totalnih institucij in **odpiranje** posamezniku prilagojene oskrbe med ljudmi.

Profesorica se predstavi

nobeno raziskovanje, učenje ali delo samo sebi namen, ampak bi moralo izboljšati kakovost življenja ljudi, s katerimi sodelujemo. Tak način učenja socialnega dela pa zahteva veliko fleksibilnosti z moje strani in s strani študentov. Se mi zdi fajn to, da imamo na koncu s študenti z modula za duševno zdravje veliko rezultatov in veliko stvari za pokazati. Je pa res, da se ne najdejo vsi v tem.

Znana si po organiziranju taborov v okviru prakse. Nam jih lahko na kratko predstaviš in poveš, kaj lahko študenti od njih odnesejo?

Že dolgo jih nisem organizirala v okviru prakse, že kakšno leto ne. Po eni strani zato, ker sem se zmatrала in rabim počitek od tega, po drugi pa, ker mi v resnici ni treba. Toliko ljudi se je že angažiralo glede dezinstitutionalizacije, da se stvari zgodijo kar same od sebe in jih ni treba organizirati več v okviru prakse. Na primer, če vzamemo lanskoletni tabor v Tratah, ki bo imel letos ponovitev, ali večletno sodelovanje z zavodom Čurug v Srbiji – to je postalo nekaj, kar se pač dogaja. Ljudje se sami organizirajo, če nas kdo kam povabi, se študentje sami od sebe angažirajo in zberejo na kup. V tem smislu so naši tabori izredno uspešni. Zanetijo nekakšno iskro v študentih za delo, ko vidijo, da imajo moč prinesti neke spremembe v življenja ljudi, ki jih tako zelo potrebujejo. Sprožili smo razne preselitve, priskrbeli ljudem izhode (da lahko zapustijo zavod za kratek čas in gredo na sprehod), enkrat smo prerezali bodočo žico, ki

je obkrožala enega od zavodov, in se je znebili, zadnji dan enega od taborov smo spustili ljudi z zaprtega oddelka ven, da so lahko plesali in peli na našem koncertu, kamor jim prvotno niso dovolili zaposleni, in podobno.

Na splošno je za naše študente eno super doživetje, še vsakič smo se vsi povezali kot skupina in se imeli lepo. Tudi tabor Umetnost dezinstitutionalizacije, ki smo ga organizirali na Tratah, je bil prav posebna izkušnja in dobra delavnica demokratičnih odnosov in zavedanja, kje stojimo z dezinstitutionalizacijo in kam želimo priti. S Tratami smo želeli iti korak dlje kot s tabori v institucijah v Makedoniji, Srbiji, na Hrvaškem (letos tudi v Hrastovcu) in simbolno organizirali tabor na Gradu Cmurek, prvi izpraznjeni instituciji v Sloveniji in prvi veliki zmagi za dez-

Na okrogli mizi na taboru Umetnost dezinstitutionalizacije na Tratah, 31. 5. 2017. Prizor iz filma DokumenTRATE ali Lepi trenutki v težkih časih.

stitucionalizacijo, kamor smo povabili stanovalce različnih zavodov. Bila je nova izkušnja, ker smo se morali soočiti z realnostjo totalnih ustanov in njihovega delovanja. Zavoda Lukavci in Hrastovec na primer nista dovolila svojim stanovalcem, da bi prespali pri nas, čeprav so bili udeleženci iz njihove smeri v samih zavodih prostovoljno in so imeli opravilno sposobnost ter niso potrebovali nobene posebne oskrbe ali pomoči pri kakršnihkoli opravilih. Primorani smo bili postati zagovorniki in se začeti pogovarjati z zavodi o človekovih pravicah, saj tu govorimo o kršenju le-teh, predvsem pravice do svobode gibanja.

Lahko ljudje kje dobijo podrobnejši vpogled v to, kako je bilo na Tratah?

(smeh) Seveda, več o taboru lahko vidite v dokumentarnem filmu DokumentTRATE, ki sta ga posnela Renato Švara in Gašper Markun in bosta tudi diplomirala z njim. Premiero bo imel 26. 4. v Kinodvoru ob 13h. Pridite pogledat, kaj delamo.

Zabavna anekdota z enega teh taborov ali s predavanj na Fakulteti za socialno delo?

Ne vem, kaj naj odgovorim. Se ti spomniš kakšnega smešnega dogodka, ki se ga lahko pove javnosti? (smeh)

Po najinem intervjuju na poti domov najdeš loterijsko srečko, ki ti prinese 10 milijonov evrov. Kaj narediš z njimi?

Odprem Center za dezinstitutionalizacijo. To je prvo, kar mi je padlo na

pamet, vse ostalo ni zares relevantno.

Na kaj si najbolj ponosna v svojem življenju?

Na sina Svena. Je tak zelo kulski otrok. Ima pet let, septembra bo šel v šolo. Večkrat pride tudi z mano na faks in ga lahko sreča vsak, ki ga hoče. Malo je razvajen, malo svojeglav, ampak se mi zdi, da mu uspeva večini ljudi kar hitro prirasti k srcu.

Andreja, sin Sven in študenti med refleksijo in načrtovanjem na taboru v Novem Bečeju, Srbija, 29. 4. 2016.

Kaj najbolj obžaluješ v svojem življenju?

Težko je reči, ker se mi zdi, da imam v redu življenje. Če bi karkoli spreminjala, ne bi bilo več moje življenje. Mogoče za kakšne projekte nisem več naredila, se bolj angažirala. Žal mi je, da nismo naredili več za dezinstitutionalizacijo v Sloveniji, bolj spodbudili tega. Včasih mi je žal, ko delamo v Srbiji, Makedoniji in smo posledično manj prisotni tukaj ter se zato manj zgodi npr. na področju

foto: Anja Kutnjak

Zaradi njenega zapolnjenega urnika je intervju potekal preko telefona.

preseljevanja ljudi iz zavodov nazaj v skupnost. Po drugi strani pa ne bi za nič na svetu zamenjala izkušenj, ki sem jih pridobila tekom teh projektov.

Največja neumnost, ki si jo kdaj naredila?

O, teh je pa veliko. (smeh) Večina je takih, da ne smem zares govoriti o njih.

Kaj je najbolj zanimiva stvar na tebi?

Ne vem, ljudem se po navadi zdi zanimivo, da sem nekoliko odštekana, malce zmedena, pa mi kljub temu uspe izpeljati stvari od začetka pa do konca in veliko narediti. Moja skrivnost? Ne vem, nimam je, verjetno je razlog to, da sem predana in s strastjo počnem stvari.

Če bi lahko poslala pismo nazaj v preteklost sebi kot študentki, kaj bi si napisala?

Draga Andreja, pišem ti pismo. Tako se začnejo neka pisma v pravljici, ki jo zdaj bereva s Svenom. Mogoče bi si rekla, da lahko začnem kasneje delati in si še malo podaljšam študentski status. Precej hitro sem dobila ponudbo za mlado raziskovalko in ko sem enkrat začela delati, je iznenada postalo premalo časa za vse. Veliko imam dela, ki se nikoli ne konča. Začneš pogrešati dneve brez smisla, ko lahko preživiš cel dan na kavču in ležerno rešuješ velike življenjske probleme s prijatelji.

Kakšna zaključna misel?

Kako me mučiš s tem.

Babica, ki je ujela zvezdo

Vsi vedo, da zvezde visijo na nebu z nevidnih vrvic. Česar pa ne vedo vsi, je, da se včasih katera od teh vrvic strga. Da včasih katera od zvezd pade. In da lahko včasih, če so res čisto vse okoliščine prave, katero tudi ujameš.

*

Oče je jedel počasneje kot ponavadi, mama se svoje hrane ni niti dotaknila, fantek pa je bil ravno prave starosti, da je take stvari že opazil. Opazil je, kako glasno tik-takajo stenske ure, ko si tako želijo, in kako ostro zareže zvonjenje telefona, ko se bojiš, kaj bo imel povedati. Opazil je, da je bil dolg dan.

»Slišal sem vaju z očkom,« je razkril, ko ga je mama prišla poljubiti na čelo za lahko noč, »da mogoče babi ne bo več domov. Da je vse odvisno od tega, ali se jutri zbudi ali ne.«

Mama mu je počasi prikimala. Tega ni pričakovala. »Jutri bomo vedeli.«

»No, razmišljal sem,« je nadaljeval. »Še bi rad videl babico, zato sem se spomnil, kaj mora narediti. Ostati mora zbujena vso noč. Potem bo vse v redu, a ne?« Zamislil se je: »Misliš, da zdravniki to vedo?«

Mama ga je pobožala po licu: »Prepričana sem, da so ji povedali.«

Fantek je prikimal: »Se mi je zdelo. Vendar me še vedno skrbi. Noč traja še enkrat toliko kot dan, če si zbujen. Kaj pa, če ne bo imela kaj početi in bo zaspala?«

Mama je pogledala skozi solze in skozi okno v temno zvezdnato nebo: »Saj veš, da babi ne more spati, če ne dokonča vsega dela.« Obrnila se je nazaj k sinu z nasmeškom na obrazu: »Sem ti že kdaj povedala, da se včasih vrvice, ki držijo zvezde na nebu, strgajo?«

Fantek je odkimal.

»Prav tvoja babi mi je to povedala. To je ugotovila, ko je kot otrok ujela zvezdo, ki je padla z neba. Tako da, vidiš, nima časa spati, ker se je odločila, da jo mora danes končno odnesti nazaj domov.«

*

Babica si je snela čelado in preverila, ali se nahrbtnik še vedno drži njenega hrbta. Ni vedela, kam točno je treščila s papirnatim letalom, ki ga je ustvarila iz prepognjenih listov iz bolnišnice, jasno ji je bilo samo, da se je znašla nekje globoko med sedmegorskimi drevesi, tam, kjer se gozdne poti končajo in grmičevje spregovori.

»Psst,« je prišel zviti glas iz grma, ki ji je bil najbližje, »rekli so mi, da si padla z neba. Znaš tudi nazaj gor?«

»Kaj pa bi grm, kot si ti, počel na nebu?« je vprašala babica.

»Nisem grm,« je zavzdihnil lisiček in skočil na plano. Njegova od starosti pobarvana bela ušeska in bel trebušček so izstopali med vsem zelenjem. »Sem lisiček Lisjak in želim si do nebes, ker sem lisiček Lisjak in lisiček Lisjak je nag, tako kot je nag mesec. Tam zgoraj je moj pravi dom.«

Popraskala se je po glavi. Pravijo, da je bolje, da skrivnosti lisic ostanejo z lisicami, ker nikoli ne veš, kaj lahko pomenijo za človeka, a si babica ni mogla pomagati, da ne bi bila radovedna. Ni namreč razumela, zakaj bi bilo lisicam treba nositi oblačila. Navsezadnje je ostala tiho. Bila je dovolj modra, da se je zavedala, da ni lisica in da zato ni njena pravica odločati, ali naj se lisice oblačijo ali ne.

»Prav, lisiček Lisjak, lahko greš z mano iskat pot na nebo,« je rekla, »pod pogojem, da mi pomagaš in neseš mojo čelado, kajti stara sem in manj, ko imam bremena, boljše je.«

Lisiček je skomignil in ponudil svojo glavo. Čelada mu je prav pristajala.

»Če se še spomnim, kako stvari stojijo,« je rekla babica, ko je bil dogovor sklenjen, »je treba do muce Vidke, če imaš vprašanje, a si izgubil odgovor nanj.«

Muca Vidka, stara približno toliko kot najstarejša oseba, ki jo poznaš, je dobila tako ime, ker je videla že mnogo stvari na tem svetu in ima zato tudi odgovore na mnoga vprašanja. To ji uspeva, ker ima dvoje ušes in dvoje oči in ker živi tam, kjer živi. Namreč, že kot majhna mucka se je vselila v rjav usnjen čevelj ogromnega kosmatega velikana z zemljo mnogih krajev na podplatih, ki ga lahko najde prav vsak, če ve, da je za zadnjim kamnom, ki ga bo obrnil, in ga zato obrne prvega. Vsak pa se zamudi, če mu kaj zapre pot. In prav to se je zgodilo babici in lisičku Lisjaku.

Pred njima se je vila dolga vrsta živali. Vodil jo je čriček v črni obleki s črno kravato in črnim cilindrom in igral je na starinsko tubo. Za njim so hodili medvedje in medvedki, krave in telički, pujsi, kokoši in oposumi s petnajstimi mladički na hrbtu, vsi v črnih oblekah in vsi v tišini. Slišati je bilo moč samo ptice, ki so sedele na vejah in žvižgale ob čričkovi melodiji. Melodiji, ki je izvabljala solze iz dreves.

»Še ene je pregnala suša,« je otožno, a ne presenečeno rekel lisiček.

»Suša?«

»... Kako dolgo te ni bilo sem?« jo je premeril Lisjak. »Pridi, ti bom pokazal.«

Ker tako ali tako nista mogla skozi vrsto in naprej, se je babica strinjala, da si privoščita ta ovinek. Tako sta hodila tudi ona dva, a v nasprotno smer, mimo črička, medvedov in medvedkov, krav in teličkov, pujsov, kokoši in oposumov v črnih oblekah, stran od žalostne simfonije njihovega zadnjega odhoda.

Ni jima bilo treba iti daleč, da je babica začela razumeti, kaj se dogaja. Z vsakim korakom je videla manj rož, ki so pogumno stale pokonci, z vsakim korakom manj dreves, ki bi se rokovala nad njeno glavo. Potoki so hujšali in trava se je skrivala pod zemljo. Najhuje pa je bilo v dolini, do roba katere sta prispela. V njej ni bilo ničesar več. Hiše so bile kot prazne lupine starih gozdnih želv.

»Kako dolgo je že tako hudo?« je vprašala babica.

»Odkar pomnim.«

»Misliš ... da bo z njimi vse v redu? Izgubili so vse, kar so imeli.«

»Še vedno imajo drug drugega,« je skomignil lisjak, »neznano ni tako strašno, če ne greš sam na pot.«

»Lahko bi pomagala.«

»Seveda, če bi bilo še kaj storiti, a ni. Suša je premočna. In povsod.«

Kot da bi vzela te besede za vabilo, se je suša odzvala in zagrabila lisička za noge! Z vsemi štirimi je začel brcati in trzati, a se je samo še hitreje vdiral v grobo zemljo, ki ga je praskala po tačkah.

»Na pomoč! Pomagaj mi!« je vzklikal lisiček in se nemočno upiral sili narave. Babica je skočila proti njegovi čeladi, ki je edina še štrlela iz tal, a je bila prepozna. Lisiček je izginil. A babica se ni predala tako hitro, imela je še eno zamisel in izvedla jo je. Skočila je visoko v zrak in objela svoja kolena.

»Boooooooooomba!«

Vsi so slišali njen bojni krik, ko se je pogreznila v tla in izpodrinila na plano tako valove zemlje in umazanije kot lisička Lisjaka. Nekoliko stran je treščil z glavo ob trdno zelenico. Še sreča za čelado. Ko se je pobral, je hitro stekel do luknje, ki jo je naredila babica. Stala je na dnu, do kolen v zemlji, ki se je vračala tako hitro, kot je bila prej izstreljena, in zapolnjevala jamo, v kateri se je znašla babica. Pogledala je gor proti Lisjaku, ki pa se je samo obrnil in stekel stran. Babica mu ni zamerila. Zavedala se je nevarnosti dogajanja in razumela je, da bi se vsak temu raje izognil. Navsezadnje bi lahko bila za vedno ujeta v začarani krog reševanja drug drugega. Njeno razmišljanje so prekinile sključene korenine, ki so se začele iztegovati iz prsti. Grabile so po njenem nahrbtniku in ga želele strgati z njenega hrbta!

»Pustite to! To je moje!« je ugovarjala babica in si izborila nahrbtnik nazaj, ko je nad seboj zaslišala zviti glas.

»Poglej gor!« Lisiček Lisjak je prišel nazaj! Z ogromno vejo v ustih, ki jo je pomolil v hitro zapolnjujočo se jamo. Babica ni izgubljala besed. Zagrabila je zanjo in pustila, da jo je lisiček potegnil na plano. Stekla sta stran, kakor hitro so ju nesle noge.

Ko sta bila dovolj daleč od suše, da sta v miru zadihala, je lisiček končno vprašal:

»Kaj je v tvojem nahrbtniku? Videti je bilo, da si ga suša res želi.«

»To pa je moj razlog, da želim do nebes,« je pojasnila. »Veš, ko sem bila majhna, sem videla, da se je eni od zvezd strgala nevidna vrvica, ki jo je držala na nebu. Ujela sem jo, da ne bi padla in se poškodovala. Zdaj jo želim vrniti domov.«

»Neumnost,« je rekel Lisjak, »vsi vedo, da se zvezdne vrvice nikoli ne strgajo.«

Pojedel je veliko več kot svoje besede, ko se je babica ustavila in odprla svoj nahrbtnik. Svetloba iz notranjosti je namreč segrela okolico in jo obarvala s svetlobo, kakršne ne pričara niti najbolj sončen dan.

»Razumem, zakaj jo hoče,« je pogoltnil slino lisiček. »Suša hoče ubiti vse, kar je živega. In to je najbolj živa stvar, kar sem jih kdaj videl.«

Iste besede je izustila tudi muca Vidka, ko sta Lisjak in babica končno prišla do nje

in še pred njo odprla nahrbtnik kot dokaz. Nato jima je postregla z domačim čajem in potico iz njene majhne kuhinje v peti čevlja ogromnega kosmatega velikana.

»Suša ne bo prenehala,« je nadaljevala muca, »sledila vama bo tudi do konca sveta, če bo treba. In glede suše se ne da nič več storiti.«

»Muca Vidka,« je začela babica, »veva, da si našla odgovore že na sto in eno vprašanje, zato, prosim, odgovori še na najinega. Kako lahko prideva do zvezd? Še tako dobro letalo te ne ponese dovolj visoko. In če se suša res približuje, potrebujeva hitro rešitev.«

»Moja draga babica,« je rekla muca in si začela čistiti dlako, »ne vem.«

»Kako prosim!?« je ogorčeno vzkliknil lisiček.

»Res sem videla že veliko, saj te lahko čevelj nosi v še tako oddaljene kraje, a ne tako oddaljene kraje.«

Lisiček je prekrizal tačke in jezno pogledal skozi luknjo na koncu čevlja, ki je služila kot okno.

»Vem pa nekaj,« ju je potolažila muca. »Nebo se sliši kot vajin končni cilj, tja pa lahko prideš še, ko razrešiš vse svoje težave. Torej, čeprav se glede suše ne da nič več storiti, bosta dobila odgovor na vajino vprašanje še, ko jo bosta pregnala.«

»Super,« je potarnal Lisjak, ko sta zapustila hišo muce Vidke. »In potem pravijo, da smo lisjaki zviti. Me zanima, če bo videla tole.« Obrnil se je in dvignil nogo, da bi se polulal po njenih vhodnih vratih, ko je presenečeno ugotovil, da čevlja ni bilo več. Očitno se je že sprehodil naprej.

»Prihrani malo tega,« je rekla babica, »mislim, da bova to še kako potrebovala.«

Lisiček je sledil njenemu pogledu do gozda, ki je vidno izgubljal življenje. Drevesa so padala kot lesene domine, izruvane iz tal, trava se je sušila in spreminjala v slamo. Ponju je prihajala suša.

»Deževati mora,« je bila prepričana babica. Lisjak pa je samo zavil z očmi.

»Veliko sreče. Nazadnje, ko sem lovil kaplje dežja z jezikom, so bila moja ušeska še oranžna.«

»Vem, da imaš kakšno zamisel.«

»Ne vem, zakaj pa ponavadi dežuje?« je ponudil lisiček. To je bilo vse, kar je babica potrebovala. Posvetilo se ji je, kaj je treba narediti.

Začela sta s preostalimi listi papirja, ki jih je babica vzela iz bolnišnice, in jih prepognila še v eno letalo ter se usedla vanj. Veter sta prosila za pomoč, da sta poletela v zrak!

»To mi ni vseeč!« je kričal lisiček, ko sta letela višje in višje in se izmikala razpokani roki, ki jo je suša sestavila iz zemlje, korenin in črvov in jo iztegovala za njima.

»Kaj te skrbi, ti si tisti, ki ima čelado!« se je smejala babica. Odprla je svoj nahrbtnik in potegnila ven zvezdo, s katero je odraščala. Dvignila jo je nad glavo in njeni žarki so po dolгих letih zopet razsvetlili nebo. Vse živali na vseh koncih gozda so takrat dvignile smrčke v zrak in se strinjale – bilo je prečudovito. In vroče. Drugače tudi ne bi moglo biti, če bi človek razprl zvezdo v dlani. Zdaj babica ni povsem

razumela, kako je to delovalo, a vedela je, da dežuje, ker nebo joka, ko ga zmoti kaj nepričakovanega, na primer topel zrak na hladen dan.

Ko sta prišla dovolj visoko, da sta zagledala prve črne oblake, se je babica nasmehnila. Včasih je čisto v redu jokati.

*

Mamo in fantka je prekinil rezek glas domačega telefona, ki je stresel celotno stanovanje. Mama je poskočila in stekla k vratom. To morajo biti zdravniki.

»Ampak, nisi dokončala zgodbe!« je razočarano vzkliknil fantek. »Hočem, da mi poveš, kako se konča.«

Mama se je ustavila kot vkopana z roko na kljuki, ujeta med osvetljenim hodnikom in sinovo temno sobo.

»Tako, kot boš rekla, se bo zgodilo,« je dodal proseče.

»Halo?« je zaslišala možev glas iz dnevne sobe. Odločila se je pogoltniti cmok, ki ji je nastal v grlu.

»Delovalo je,« je rekla, ko je zaprla vrata in se vrnila do postelje.

*

Do takrat, ko je prenehalo deževati, o suši ni bilo ne duha ne sluha več. Nadomestili so jo bujno grmičevje in smreke, ki so božale nebo. Nebo, polno zvezd. Eno mesto tam zgoraj pa je bilo še vedno prazno. Babica in lisiček sta razočarana strmela v zrak z mesta, kamor sta bolj treščila kot pristala s papirnatim letalom. Sušo sta pregnala, vendar se besede muce Vidke še zmeraj niso uresničile. Še vedno nista vedela, kako vrniti zvezdo domov. Povesila sta nosova in hotela že obupati, ko je lisiček vzkliknil: »Počakaj! Poglej!«

In babica je res pogledala. Tako zelo je deževalo, da je pred njima zraslo ogromno jezero, črno kot nebo in tudi prav tako polno zvezd. Previdno je iztegnila roko pod gladino vode. Razprla je dlan in svetloba jo je zapustila in zaplavala na prazno mesto, do katerega poti ne bi nikoli pozabila. Če bi pogledali v nebo, bi opazili, da je zdaj tam toliko zvezd, kot jih mora biti.

»No,« je rekla babica, »boš šel za njo?«

Lisiček Lisjak je dolgo premišljal o vprašanju. Nato je le odkimal: »Ne, mislim, da bom ostal kar s teboj, saj nisem več nag. Imam čelado. Moja bela ušeska so pokrita.« S temi besedami se je ulegel na tla zraven nje in položil obteženo glavo na njene noge. Skupaj sta počakala prve jutranje žarke, ki so ju v objemu odnesli v težko zasluženi spanec.

Z njima je zadovoljno zaspal tudi fantek, kajti vedel je, da so mamine besede vsaj za zdaj resnica. Njegova babica je uspešno prestala noč. Babica, ki je ujela zvezdo.

Le še do 28. maja 2018
lahko sodelujete v spletnem izzivu
#vlozkenamizo,
s katerim Društvo Endozavest
že drugo leto zapored
podira tabu menstruacije.

Društvo Endozavest je nastalo z namenom ozaveščanja o endometriozi - bolezni, za katero zboli vsaka 10. ženska in je povezana s simptomi kot so boleča menstruacija, boleča spolnost, (kronično) medenično bolečino in neplodnostjo.

Več o društvu in spletnem izzivu **#vlozkenamizo**, si lahko preberete na njihovi spletni strani: <http://endozavest.si/>

NAMESTO PACIENTI SO BILI EN TEDEN UMETNIKI.

RENATO ŠVARA

GAŠPER MARKUN

DOKUMENT RATE

ali

Lepi trenutki v težkih časih

V KINODVORU 26. 4. OB 13.00

<https://www.facebook.com/KoprodukcijaPlus/>

+
KoPRODUKCIJA PLUS
+

 Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Dokumentiranje tabora Odreda za razustanavljanje na Tratah, ki je za teden dni vrnil glas stanovalcem institucij za ljudi z duševnimi stiskami. Film preko srčnih trenutkov ponudi vpogled v to, kdo so zares tisti, ki se jih drži nalepka "duševni bolnik" in predstavi gibanje dezinstitucionalizacije.

Zaradi omejenega števila sedežev si rezervirajte svojega do 23. 4..
Pišite na koprodukcijaplus@gmail.com.

■ PO MOČ

Časopis **Po moč** je časopis študentk in študentov socialnega dela, ki izhaja že tretje leto.

Ustvarjalke in ustvarjalci časopisa želimo, da bi bil to časopis, v katerem bi lahko vsak_a izrazil_a svoje mnenje, raziskal_a in predstavil_a tematiko, ki ga, jo zanima ali pa opozoril_a na problematiko, ki jo opaža. Vabimo tudi vse umetniške duše, da z nami podelijo svoja umetniška dela v obliki pesmi, slik, proze ali karkoli drugega in s tem popestrijo časopis.

Želimo si, da bi se vsak_a počutil_a vključenega_a, zato vljudno vabimo vse študentke in študente, v katerih se skriva želja po širjenju svojega znanja in idej, da nam pomagata pri soustvarjanju nove številke časopisa Po moč.

Vaša vprašanja, ideje, predloge, mnenja ali prispevke
nam posredujte na:

casopis.pomoc@gmail.com

ali se nam oglasite preko
Facebook strani časopisa **Po moč**.

Skeniraj kodo s telefonom, da prideš do Facebook strani časopisa.